

History Studies: International Journal of History

ISSN: 1309 4173 (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume 4 Issue 2, p. 1-37, July 2012

Vatan Cephesi Davası (Kararname, Savunmalar ve Karar)

Homeland Front Case (Indictment, Defence and Verdict)

Dr. Zehra ARSLAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Öz

27 Mayıs Darbesi'nin ardından ileri gelen DP mensupları, Vatan Cephesi faaliyetlerinden dolayı suçlanmışlar ve yargılanmışlardır. Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından yapılan incelemeler sonucu 22.03.1961 tarihinde bu davaya ilişkin kararname açıklanmıştır. Kararnamede Vatan Cephesi'ne iltihakların çoğunluğunun tehdit ve zorlamayla ya da menfaat temini gibi maksatlarla yapıldığı iddia edilmiştir. Sanıkların savunmalarında ise Vatan Cephesi Davası'na ilişkin ithamlar reddedilmiş ve Vatan Cephesi'nin, Demokrat Parti içinde hukuki bir oluşum olduğu belirtilmiştir. Yüksek Adalet Divanı, bu davaya ilişkin 21.06.1961 tarihinde açıkladığı gerekçeli kararında, Sebati Ataman, Hadi Hüsman ve Mükerrerrem Sarol'u suçsuz bulmuş ve Vatan Cephesi Davası'nın Anayasayı İhlal Davası ile birleştirilmesine karar vermiştir. Bu çalışmada Vatan Cephesi Davası; Yüksek Soruşturma Kurulunun kararnamesi, sanıkların savunmaları ve Yüksek Adalet Divanının gerekçeli kararı ile birlikte incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vatan Cephesi Davası, Demokrat Parti Davası, Yüksek Soruşturma Kurulu, Yüksek Adalet Divanı.

Abstract

After the 1960 military coup, prominent Democrat Party (DP) leaders were tried because of their involvement in the Homeland Front. The Supreme Investigation Committee (SIC) conducted an investigation and filed indictment in this case in March 1961. In the indictment, the SIC claimed that the DP recruited most of the members to the Homeland Front (HF) by threats, intimidations and offering favors. Defendants rejected accusations regarding the HF and stated that the HF was a legal formation under the auspices of the DP. The Supreme Court of Justice found Sebati Ataman, Hadi Husman and Mukerrem Sarol innocent but decided to combine the case of HF with the case of Violation of Constitutional Law. This article examines the HF case along with the indictment of the SIC and the detailed decision of the Supreme Court of Justice.

Key Words: Homeland Front case, Democrat Party trial, 1960 coup, Turkey

Giriş

27 Ekim 1957 seçimlerinden itibaren sertleşen siyasi hava, Adnan Menderes'in 12 Ekim 1958 tarihinde Manisa konuşmasında vatandaşları millî birliğe davet ederek bir "Vatan

Cephesi” oluşturulmasını gündeme getirmesi ile iyice gerginleşmiş ve bu cephe siyaseti 27 Mayıs Darbesi’ne gidişte önemli bir zemin oluşturmuştur.¹ Nitekim 27 Mayıs Darbesi’nin ardından DP mensupları hakkında, Vatan Cephesi faaliyetleri ile ilgili olarak dava açılmış ve DP mensupları ciddi suçlamalara maruz kalmışlardır.

Vatan Cephesi Davası ile ilgili tahkikat, Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından yürütülmüştür. 22 Mart 1961 Çarşamba günü saat 14.30’da Yüksek Soruşturma Kurulu, Fazlı Öztan başkanlığında toplanarak Vatan Cephesi davası ile ilgili kararını açıklamıştır.² Yüksek Soruşturma Kurulunun 1961/704 numaralı esas ve 1961/ 802 numaralı kararına göre Devlet’in, Demokrat Parti iktidarı tarafından demokrasi prensiplerine aykırı olarak idare edildiği ve bu maksatla Vatan Cephesi Ocaklarının kurulduğu belirtilmiş ve Adnan Menderes dâhil 22 sanık³ hakkında tahkikat açılması uygun görülmüş, 10 sanığın⁴ ise Vatan Cephesi Davası’nda yargılanmaları reddedilmiştir.⁵ Ayrıca eski DP Manisa Milletvekili Muzaffer Kurbanoglu hakkında ilk tahkikatın geçici olarak tatil edilmesine ve eski Dâhiliye Bakanı Namık Gedik’in ölümü nedeniyle hakkında açılan amme davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.⁶ Vatan Cephesi Ocakları kurmaktan sanık Başbakan Adnan Menderes ve arkadaşları tutuklu

¹ **BCA (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi)**, Yassıada Tutanakları “Vatan Cephesi”, 010. 09/ 212. 656.1, 10.05.1961; **Milliyet Gazetesi**, 13.10.1958.

² **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1, 22.03.1961.

³ Haklarında son tahkikatın açılmasına karar verilen sanıklar: Sabık Başvekil Adnan Menderes, Sabık TBMM Başkanı Refik Koraltan, Sabık Başvekil Yardımcısı Medeni Berk, Sabık Nafia Vekili Tevfik İleri, Sabık Sanayi Vekili Sebati Ataman, Sabık Gümrük ve İhissarlar Vekili Hadi Hüsman, Sabık DP Konya Vekili Remzi Birand, Sabık DP İstanbul Vekilleri Mükerrrem Sarol ve Celal Ramazanoğlu, Sabık DP Manisa Vekili Samet Ağaoğlu, Sabık Maarif Vekili Atif Benderlioğlu, Sabık DP Kayseri Vekili Kamil Gündeş, Sabık DP İçel Vekili Hüseyin Fırat, Sabık Amasya Vekili Mustafa Zeren, Sabık DP Erzurum Vekili Rıfki Salim Burçak, Sabık DP İzmir Vekili Rauf Onursal, Sabık DP Çanakkale Vekili Emin Kalafat, Sabık DP Balıkesir Vekili Sıtkı Yırcalı, Sabık Ankara Valisi ve Belediye Reisi Dilaver Argun, Sabık DP İstanbul Belediye Reisi ve DP İl Başkanı Kemal Aygün, Sabık DP Ankara İl Başkanı ve Sümerbank Umum Müdürü Mehmet Akın, Sabık Etibank Umum Müdürü Burhan Ulutan. **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.60, 22.03.1961; **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010. 09 / 212.656.1.7, 22.03.1961.

⁴ Muhakemelerinin men’ine karar verilen sanıklar: Sabık Tekirdağ Valisi Cemal Tarlan, İstanbul Etibank Alım-Satım Şubesi Müdürü Sadi Başak, Sümerbank Umum Müdürü Selahattin Akyol, Çimento Sanayi Umum Müdürlüğü Teftiş Heyeti Başkanı Nadir Tümerdem, Çimento Sanayi Umum Müdürlüğü Zat İşleri Müdürü Suphi Tan, Sabık Denizli DP Vekili Baha Akşit, Ticaret ve Sanayi Odası eski Başkanı Hayri Terzioğlu, Sabık Et ve Balık Kurumu Umum Müdürü Nafiz Ergeneli, Et ve Balık Kurumu Ankara Kombinasi eski Müdür Muavini Erol Benderlioğlu, ev hanımı Ragıba Sarıkartal. **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.60, 22.03.1961; **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.7, 22.03.1961.

⁵ Bu karara iştirak eden Yüksek Soruşturma Kurulu Başkan ve Üyeleri şunlardır: Başkan Fazlı Öztan; üyeler Suphi Örs, Orhan Akkaya, Hilmi Aydın, Naci Benli, Semih Belen, Bülent Erten, Mazhar Hiçşaşmaz, Mustafa Karaoğlu, Cevdet Menteş, Cebbar Şenel, Remzi Şirin, Doğan Tanyer, Sabri Tırpan, Fehmi Tüzün, Selahattin Uğur, Mehmet Ünülu, Kâni Vrana. **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1, 22.03.1961.

⁶ **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.8, 22.03.1961.

olarak Yüksek Adalet Divanına sevk edilmiş⁷ bu dosya Yüksek Adalet Divanı ile Millî Birlik Komitesi'ne⁸ gönderilmiştir.

1. Yüksek Soruşturma Kurulunun Vatan Cephesi Davası Hakkında Kararnamesi

Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından hazırlanan Vatan Cephesi Davası ile ilgili kararnamenin giriş bölümü, 1946 yılında Türkiye'de demokratik bir idarenin oluşturulması yönünde önemli adımlar atıldığı belirtilerek başlamıştır. Kurul'a göre, sağlanan bu demokratik ortam sayesinde Demokrat Parti idarecileri hiçbir engelle karşılaşmadan propagandalarını yurdun her köşesinde rahatlıkla yapmışlar; hürriyetçi, demokratik bir çizgide kalacaklarına dair taahhütlerde bulunarak halkın güvenini kazanmışlar ve böylece 1950 seçimlerinde iktidara gelmişlerdi. "Düşük İktidar" olarak tanımladıkları Demokrat Parti, Kurul'un değerlendirmesine göre 1954 yılına kadar rejim konusundaki taahhütlerini yerine getirmeye yanaşmadığı gibi bulunduğu bazı tasarruflarla kendisinden beklenti içerisinde olanları hüsrana uğratmıştı.

DP iktidarının yaptığı tüm uygulamaların olumsuz olarak değerlendirildiği kararnamede, 1954 seçimlerinde Demokrat Parti'nin elde ettiği başarının büyüklüğü kabul edilmiş fakat belki de DP iktidarının bu dönemde yaptığı başta ekonomi alanında olmak üzere iç ve dış politikada halkın büyük bir kesimini memnun eden çizgisini olumlu bulmaktan kaçınmak adına, başarının nedenleri ortaya konulmamıştır.⁹ Değerlendirmeye göre 1954 seçimlerindeki başarı düşük iktidar mensuplarını şımartmıştı ve cüretkâr hareketlerle keyfî icraatlara ve şahsi tatbikatlara geçmişlerdi. Kurul, Anayasa hükümlerini ihlal ederek şahsi bir rejim kurmak için adımlar atmakla Demokrat Parti'yi suçlamış ve bu iddiasını Kırşehir'in ilçe hâline getirilmesi, Emekli Sandığı Kanunu'nun 39. maddesinin değiştirilmesi, adli kaza mercilerindeki hâkimler üzerinde hükümet baskısı kurulması gibi örneklerle desteklemiştir.

⁷ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanlığı", 010.09/ 212.659.3, 03.07.1961.

⁸ BCA, 010.09 / 212.656.1.162, 29.03.1961. Milli Birlik Komitesi, 03.04.1961 tarihinde Yüksek Soruşturma Kuruluna gönderdiği cevabi yazıda, dosyanın tetkik edilerek iadede sunulduğu belirtilmiştir. BCA, "Milli Birlik Komitesi", 010.09 / 212.656.1.161, 03.04.1961.

⁹ Demokrat Parti, iktidara geldiği günden itibaren dış politikada, Batı ile ekonomik ilişkilerin artırılması prensibini benimsemiş ve bu temel hedefler doğrultusunda Batı ve ABD ile yakınlaşma çabaları arttırılmıştır. Ekonomide serbest piyasa uygulamasına geçmek, tarıma destek sağlamak, köylüyü kaldırmak, istihdam alanları yaratmak gibi hedefler belirlenmiş, fakat serbest piyasa ekonomisine geçilememiştir. Bu dönemde Hükümet, daha çok tarımsal ürünlere ve madencilğe öncelik vermiş, ulaşım ve enerji alanlarına büyük yatırımlar yapılmış ve bu sayede hızlı gelişmeler kaydedilmiştir. Demokrat Parti döneminde ekonomide yaşanan canlılığın nedenlerini; tarım üretiminde gerçekleşen artış, Amerikan yardımı ve Kore Savaşı'nın etkisiyle ihraç mallarımıza olan taleplerin artması ve yabancı devletlerden elde edilen kredi imkânları olarak sıralanabilir. Zehra Arslan, **Demokrat Parti Döneminde Trabzon (1950-1960)**, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kasım 2011, s. 222; 1950-1954 döneminde özellikle tarımda makineleşmeye büyük önem verilmiş ve Türkiye yılda %13 gibi büyük bir büyüme hızı yakalamıştır. DP iktidarının ilk dönemlerinde bütçe açığı kapatılmış ve GSMH'nin artmasına sebep olmuştur. 1954 yılından itibaren kişi başına düşen gelir %3,5'lere kadar yükselmiştir. Yaşar Baytal, "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 40, Kasım 2007, s. 554.

Ayrıca 1954 seçimlerinden sonra Adnan Menderes'in, kendisini hiçbir kayıt ve şarta bağlı görmeyen bir tavır takındığı ve buna karşılık Parti içerisinde bir mukavemet cephesi oluşturularak Hürriyet Partisi'nin ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Kararnameye göre 1954 seçimlerinden sonra Demokrat Parti dikta rejimine doğru gitmeye başlamış, iktisadi konularda alınan isabetsiz kararlar Türkiye'yi ekonomik dar boğaza sürüklemiş ve hükümet cephesindeki yolsuzluklar artmıştı. Bu tehlikeli gidişi gören muhalefetten bazı idareciler vardı ve önlem almak amacı ile 19 Eylül 1957 tarihinde muhalefet partileri arasında yapılan toplantı sonucunda iktidara karşı "Güç Birliği" ortaya çıkmıştı.¹⁰

1957 seçimlerinde Seçim Kanunu'ndaki çoğunluk sistemi nedeniyle halkın yarısından fazlasının muhalefet partilerine oy vermesine rağmen, muhalefet partileri TBMM'de ancak 200'e yakın mebuslukla temsil hakkı elde edebilmişti. Burada Adnan Menderes'in 27 Ekim 1957 seçim sonuçlarına karşı bakış açısı "Allah bana 27 Ekim gibi bir gece daha yaşatmasın." ve 10 Aralık 1959 tarihli DP Meclis Grubu toplantısında "1950'de kazandık, 1954'te kazandık, 1957'de yaralandık, kazandık." sözleri ile dile getirilmişti. Nitekim 1957 seçimlerinden sonra muhalefet Menderes rejimine karşı mukavemetini arttırınca DP Başkanı, iktidarını tehlikede görmeye başlamış ve bu durumu vatani tehdit eden bir tehlike varmış gibi yansıtmıştı. Raporun "giriş" kısmının son cümlesi, Adnan Menderes'in Vatan Cephesi'ni kurup harekete geçirecek muhalefet partilerini yok etmeyi amaçladığı iddiası ile tamamlanmıştır.¹¹

Yüksek Soruşturma Kurulu, muhalefeti sindirmek için planlanan Vatan Cephesi oluşumunu Adnan Menderes'in 12.10.1958¹² tarihli Manisa'da halka ve DP İl Kongresinde yaptığı konuşmalar ile başlatmıştır fakat Soruşturma Kuruluna göre "muhalefet partilerinin çökmekte olduğu ve mensuplarının DP'ye iltihak etmekte buldukları" yönündeki propagandalar daha eskiye dayanıyordu. Vatan Cephesi'nin kuruluşu ile ilgili kısımda Adnan menderes'in Manisa, İskenderun ve Lüleburgaz konuşmaları ile bazı DP mensuplarının beyanatlarından örnekler verilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Adnan Menderes'in Manisa konuşmasında "...politikadan ve ihtirastan vareste vatandaşların karşımıza kurulmuş olan kin ve husumet cephesine karşı vatanperverane gayretlerini birleştirip eserlerinin müdafaasına azmetmiş bir Vatan Cephesi kurulması... Bu cephe milletin hizmetinde hiçbir şeyden yılmadan çalışanların karargâhı olacaktır." sözleri ile ülke halkının iki karargâha ayrıldığına dikkat çekilmiştir. 24 Kasım 1958 tarihli Lüleburgaz konuşmasında; "...muhalefet liderleri... güç birliği yapmaktan bahsediyorlar. Sanki karşılarında bir düşman halk varmış gibi Güç Birliği cephesi kurmak teranelerinin peşindedirler. Onların Güç Birliği adı altında giriştikleri maksadı şudur: Bir ehlihalip cephesi ile karşımıza dikilecekler..." bu sözlerle kararnamede, Türk milletinin büyük çoğunluğunun katıldığı bir girişimin taarruz olarak gösterilmesi, demokrasinin icaplarını savunanların

¹⁰ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.10, 22.03.1961. Savunmalarda belirtildiği gibi bu tarihte "Güç Birliği" değil, "İş Birliği" girişimi olmuş fakat çözüme ulaştırılamamıştır. **Milliyet Gazetesi**, 20.09.1957.

¹¹ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.9, 22.03.1961.

¹² Yüksek Soruşturma Kurulunun kararnamesinde bu tarih 12.09.1958 olarak geçmektedir ki burada tarihsel bir hata vardır. Adnan Menderes'in Vatan Cephesi'nin oluşturulması gerektiğine dair Manisa'da yaptığı konuşma dönemin basınından takip ettiğimize göre 12.10.1958 tarihinde yapılmıştır. **Milliyet Gazetesi**, 13.10.1958; **Zafer Gazetesi**, Sayı: 3283, 13.10.1958; **Cumhuriyet Gazetesi**, 13.10.1958.

İslamlık dışı bir düşman topluluğu ve Vatan Cephesi'ni ise böyle bir tecavüze karşı koymak gayesiyle teşekkül eden "Müslümanlar Birliği" olarak tavsif etmek suretiyle Türk milletinin manevi bütünlüğünü zedeleyici bir yola girildiği iddia edilmiştir.¹³ Yüksek Soruşturma Kurulu 14 Şubat 1960 tarihli İskenderun konuşmasında Adnan Menderes'in, muhalefetle basın iş birliği yaparak Irak ihtilalini istismar ettiklerinden ve ülkede bir ihtilal havası estirdiklerinden bahsetmesini ve "...iktidara gelmek için bir usul bir yol olan nifakı ezmek lazım... İyi niyetli aziz vatandaşlarımızın nifakı bir defa ezip kahretmeleri ve Vatan Cephesi'ni kuvvetlendirmeleri milletçe yolunda bulunduğumuz hürriyet nizamının, hakiki demokrasinin eseri olacaktır..." sözlerini onun demokrasiye bakış açısının yansıması olarak değerlendirmiştir.¹⁴

Kararnamede Tevfik İleri, Refik Koraltan, Mükerrer Sarol ve Muzaffer Kurbanoglu gibi DP mensuplarının yaptığı açıklamalara da yer verilmiştir. Koraltan'ın İzmit'te yaptığı ve Zafer Gazetesi'nin 15.10.1958 tarihli sayısında yayımlanan konuşmasına atıfta bulunularak Türkiye'de muhalefetin yaşatılmaması için Vatan Cephesi'nde tüm vatandaşların toplanmasını lüzumlu gördüğü belirtilmiş; Tevfik İleri'nin de 27.11.1958 tarihinde Afyon'da yaptığı konuşmada "Vatan Cephesi sizin cepheniz." diyerek tüm vatandaşları burada toplanmaya çağırması "Menderes diktası" olarak yorumlanmıştır. Muzaffer Kurbanoglu'nun 29.11.1958 tarihinde Şereflikoçhisar DP İlçe Kongresi'nde ve Mükerrer Sarol'un 1960 yılının Mart ayında "...bir tecrübe tüpü içerisinde bir maddeyi eritmek istiyoruz. Adi hararetle erimezse tüpü ısıtacağız. Eter, kloroform gibi maddelerin yardımı ile erimesini temin edeceğiz. Yine de erimezse yapılacak iş bu maddeyi çıkarıp atmaktan ibarettir..." sözleri ile Vatan Cephesi'nin kuruluş nedenlerini izah ettiklerine vurgu yapılmıştır. Kararnamede, Mükerrer Sarol'un "tecrübe tüpü" olarak Vatan Cephesi'ni, eritilmesi ve bu mümkün olmazsa atılması gereken madde olarak da muhalefeti kastettiği iddia edilmiştir.¹⁵

Yüksek Soruşturma Kurulu, Vatan Cephesi Davası ile ilgili suçlamalarında Adnan Menderes'in konu ile ilgili tamimlerini delil olarak sunmuştur. İlk olarak 07.10.1958 tarihli DP teşkilatlarına gönderilen ve içeriğinde muhalif politikacıların iktidarı ele geçirme gayretlerinin ortaya çıkarttığı kargaşa durumunu gidermek ve başta CHP olmak üzere muhalefetin tehlikeli oyununu bozmak için vatandaşların Demokrat Parti çatısı altında birleşmeye çağrıldığı tamim örnek olarak verilmiştir.¹⁶ Kararnamede 7 Ekim 1958 tarihli tamimin değerlendirilmesi şöyle yapılmıştır: "...Adnan Menderes'in, hakikatleri görmek kudret ve kabiliyetinden mahrum olduğu ve bunları gizlemenin mümkün olduğu gibi sabit bir fikre saplandığını ortaya koymaktadır. Menderes 1957 yılından itibaren memlekette, hızlanan mücadelenin mahiyetini ta 27 Mayıs'a kadar kavramamakta ayak diremiş ve bu hareketin keyfi idareye karşı baş gösteren bir tepki olduğunu anlamamış ve bu hâli hırslı politikacıların devlet nizamını yıkmaya

¹³ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.11., 22.03.1961.

¹⁴ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.11., 22.03.1961.

¹⁵ Kararnamede, Mükerrer Sarol'un bu konuşmasının Adnan Menderes'in Hilton Oteli'nde düzenlediği Ticaret ve Sanayi adamları ile daire amirlerinin ve doktorların davet edildiği bir ziyafette yapıldığı belirtilmiştir. **BCA**, "Yassıada Mahkemesi Vatan Cephesi Davası", 010.09 / 212.656.1.14., 22.03.1961.

¹⁶ **BCA**, 030.01/ 45.270.3, 07.10.1958.

matuf davranışları olarak göstermekte ısrar etmiştir.”¹⁷ Bunun dışında tüm vatandaşların Vatan Cephesi’ne katılması için teşvik edilmesine dair 21 Ekim 1958 ve 30 Kasım 1958, Vatan Cephesi ile ilgili çalışmaların hızlandırılmasını istediği 29 Kasım 1958, Vatan Cephesi’ne katılımların arttırılmasını içeren 23 Ocak 1959 tarihli tamimlere vurgu yapılmıştır. 23 Ocak 1959 tarihli tamimin içeriği Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından şöyle değerlendirilmiştir: “Vatan Cephesi konusunun DP Genel Kurulunda tezekkür edildiğini göstermekte. Genel Kurulun da Genel Başkana ayak uydurmak suretiyle, muhalefetin vatan sathından silineceği güne kadar Vatan Cephesi faaliyetlerinin yürütülmesini istediği aşikârdır.”

Kararnamede, Vatan Cephesi konusunda DP Genel Kurulunda alınan kararların halkla paylaşılmasına karar verildiğinin belirtildiği Adnan Menderes’in 7 Eylül 1959 tarihli tamimi, daha ayrıntılı olarak yer almıştır. Bu tamimde Vatan Cephesi Ocaklarının DP’yi de ikiye böldüğü şeklindeki iddialar yalanlanmış ve DP ocakları ile Vatan Cephesi Ocaklarının aynı gayede birleştikleri ve birbirlerinin aynı oldukları belirtilmiştir. Tamimle ilgili değerlendirmede “...Devlet idaresinde demokrasi esaslarına riayet etmek taahhüdü ile iş başına gelmiş bulunan Parti’nin mesul şahısları ve heyetleri rejim davasının ve hürriyetin ismini ağızlarına almamaya tövbe etmiş gibi davranmakta...” denilmektedir.¹⁸ Nifak diye adlandırılan muhalefetin hızını kesmek ve onu sindirmek için vatandaşların bir kez daha Vatan Cephesi’ne çağrıldığı 17 Şubat 1960 tarihli ve Sanayi Bakanı Sebati Ataman’ın imzasını taşıyan 19 Aralık 1958 tarihli¹⁹ tamimlere de yer verilmiştir. Tamimlerle ilgili yapılan genel bir değerlendirmede “Adnan Menderes her konuşmasında ve tamiminde muhalefetin dağılıp parçalanmak üzere olduğunu tekrarlamış, bu yoldaki çalışmaların hızlanması için elinden geleni yapmış fakat suyu yokuşa çıkarmak için abes bir davayı, bütün gayretlerine rağmen tam olarak sonuçlandırmaya ve muhalefeti bertaraf etmeye zaman ve imkân bulamamıştır.” denilmektedir.²⁰

Kararnamenin Vatan Cephesi’ne katılımları içeren ikinci bölümünün başında DP iktidarı, Vatan Cephesi’nin genişletilmesi amacıyla her türlü yola başvurmak, ahlaki esasları ihmal etmek ve “Her şey Vatan Cephesi içindir.” düsturunu hareket başlangıcı olarak kabul ederek yalan veya yerine getirilmeyecek vaatlerde bulunmakla suçlanmış ve bu suçlamalar verilen bazı örneklerle pekiştirilmeye çalışılmıştır.²¹ Burada üniversite camiasından bazı

¹⁷ **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.13., 22.03.1961.

¹⁸ **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.13., 22.03.1961.

¹⁹ Bu tamimde İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleriyle sermayenin yarısından fazlası bunlara ait şirketlerin çalışanlarının siyasi partilerde faal vazife alamayacaklarından bahseden 30.06.1956 tarihli 4/687 sayılı tamimin hükümlerinin kaldırıldığı açıklanmaktadır. Kararnamede, bu kişilerin Vatan Cephesi’ne katılımlarını sağlamak için 30 Haziran 1956 tarihli tamimin yürürlükten kaldırdığı iddia edilmektedir. **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.16., 22.03.1961.

²⁰ **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.16., 22.03.1961.

²¹ 24.08.1958 tarihli Zafer Gazetesi’nde yayınlanan Aksaray’ın Acıpınar köyünden Mustafa Doğan’ın CHP’den ayrılarak DP’ye geçtiği, Beyşehir’in Hüyük köyünden Ramazan Erdoğan’ın 60 arkadaşı ile DP’ye geçtiği, Gökusu’dan Mahmut Nedim Kuşoğlu’nun 2000 arkadaşı ile CKMP’den

öğretim üyeleri, bazı meslek erbapları ve üniversite öğrencilerinden oluşan bir grubun DP'ye geçtiği yönünde 24 Mart 1960 tarihli Zafer Gazetesi'nde yayımlanan haberin arka planı irdelenmiştir. Kararnamede belirtildiğine göre; Ankara Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Emin Bilgiç bir dergi çıkartmak istemiş, Prof. Hasan Eren'in de yazı vermek suretiyle dergiye destek olmaya karar vermiş ve Ankara DP İl Başkanı Mehmet Akın her iki profesörü davet ederek onlardan DP'ye katılmalarını istemiş ve profesörler, konunun gizli kalması kaydıyla bu teklifi kabul etmişlerdi fakat konu gizli kalmamış hem radyodan hem de Zafer Gazetesi'nden duyurulmuştu. Bu olayla ilgili yapılan değerlendirme şöyledir: “Bu hadise, Vatan Cephesi faaliyetlerinde verilen söze sadakat prensibine yer verilmediğini, bir fikir dergisi çıkartarak ülkeye hizmet etmek amacıyla hareket eden bazı kişilerin işgal edildiklerini, samimiyetlerinin bir politika malzemesi olarak istismar edildiğini açıkça ortaya koymaktadır.”²²

Vatan Cephesi'nin çalışma şekli ile ilgili Hürriyet Partisi Ankara Teşkilatı adına eski İdare Kurulu üyeleri tarafından Adnan Menderes'e çekilen ve 9 Şubat 1960 tarihinde Zafer Gazetesi'nde yayımlanan telgraf örnek olarak sunulmuştur. Hürriyet Partisi'nin feshinden memnun olmayanların; DP'ye giriş için Adnan Menderes'e ispat hakkının tanınması, Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun kaldırılması, mebusların mal beyanına tabi tutulması gibi bazı şartlar ileri sürdükleri ve Adnan Menderes'in taahhütleri üzerine DP'ye geçmeyi kabul ettikleri iddia edilmiştir. Hürriyet Partisi İstanbul İl Teşkilatı'nın da bu şekilde vaatlerle DP'ye ilhak ettirildiği belirtilmiştir.²³

Yüksek Soruşturma Kurulu kararnamede, bazı bölgelerde vatandaşların kandırılmak ve vaatlerde bulunulmak suretiyle Vatan Cephesi'ne kayıt yaptırıldığını iddia ederek bu iddiayı destekleyici örnekler yer vermiştir. 2 Aralık 1958 tarihli Zafer Gazetesi'nde Dinar'ın Yorgolar köyünden Ahmet Özdemir adlı kişinin 45 arkadaşı ile birlikte CHP'den ayrılarak DP'ye geçtikleri haberi yer almıştı. Kararnamede bu habere atfen Yorgolar köyünde DP mensubu İbrahim Dağlı'nın “DP'ye geçerseniz köye hizmet götürülür.” şeklindeki vaat ve teminatları sonucu vatandaşların CHP'den ayrılarak DP'ye kayıt yaptırıldıkları iddia edilmiştir.²⁴

Kararnamede Vatan Cephesi ile ilgili bir başka iddia, vatandaşların bu cepheye zorla kayıt yaptırıldığıdır. Akşehir'de Adısz köyü halkının Vatan Cephesi'ne katılmayı reddetmeleri üzerine elektriklerinin kesildiği ancak bazı kişilerin Vatan Cephesi'ne girmesi ile köye tekrar elektrik verildiği bu iddialara dair verilen örnekler arasındadır. Vatan Cephesi'ne iltihaklarla ilgili en ilginç iddia, Kırşehir Belediye Başkanı Vehbi Demir'in Cumhuriyetçi Köylü Millet

ayrılarak DP'ye geçtiği vb.. şeklindeki telgrafların uydurma olduğu belirtilmiştir. **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.15, 22.03.1961.

²² **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.18, 22.03.1961.

²³ **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.18, 22.03.1961.

²⁴ Kararnamede benzeri birçok örneğe yer verilmiştir. Örneğin 3.12.1958 tarihli Zafer Gazetesi'nde Çaltı köyünden Ali Kurt'un 78 arkadaşı ile birlikte CHP'den ayrılarak DP'ye katıldıkları bildirilmişti. Kararnamede bu katılımın nedeni, CHP'li olduklarından köylerine yardım gitmemesi olarak gösterilmiştir. Bu kişiler DP'ye geçtikten sonra köylerine yardımların başladığını söylemişlerdir. **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.20, 22.03.1961.

Partisi'nden (CKMP) ayrılarak, DP'ye geçişi ile ilgili verilen bilgilerdir. Buna göre Adnan Menderes'in 1960 yılının Şubat ayında kurmayları ile birlikte çıktığı Kırşehir gezisinde, Demokrat Parti'nin burada daha etkinliğini arttırmak için harekete geçilmiş ve ilk olarak Belediye Başkanı Vehbi Demir elde edilmeye çalışılmıştır. Tüm zorlamalara rağmen, hatta sarhoş edilmek-vaatlerde bulunmak gibi, Vehbi Demir'in mukavemeti kırılmayınca halk arasında söylentiler oluşturulmuş, Belediye başkanı Kırşehir'in iyiliğini istemeyen hain gibi gösterilmiş, bunun üzerine Vehbi Demir, Belediye Meclisi'nin de onayını alarak CKMP'den istifa ettiğini bir kâğıda yazıp peşinde dolaşanların yüzlerine fırlatmıştı. Kararnamede bu iddialar ayrıntılı olarak yer aldıktan sonra şöyle bir değerlendirme yapılmıştır: "...işte Vatan Cephesi'nin ne olduğunu, onun banisi bulunan Adnan Menderes'in nasıl çalıştığını ve neler arkasında koştuğunu açık olarak gösteren örnek bir olay da budur."²⁵ Kararnamenin bundan sonraki kısmında Ankara'nın köylerinden İstanbul'dan vaatler verilmek suretiyle Vatan Cephesi'ne yapılan katılımlarla ilgili yukarıdaki örneklerle benzeşen iddialara yer verilmiştir.²⁶

Tehdit yolu ile de Vatan Cephesi'ne üye sağlandığı iddiasına dair örnekler, kararnamede önemli bir yer tutmaktadır. Ankara Ovacık Köyü Hürriyet Partisi Başkanı Abdurrahman Şahin, 50 üye ile birlikte DP'ye kayıt yaptırmış ve katılım telgrafı 03.07.1958 tarihli Zafer Gazetesi'nde yayımlanmıştı. Şahin, 16 Aralık 1960 tarihli ifadesinde DP Etlik Ocağı Başkanı Osman Yerşen'in "Hürriyet Partisi'nin peşini bırakmazsan seni tevkif ettiririz." sözleri üzerine HP'den ayrılarak DP'ye kayıt yaptırdığını söylemiştir. Yine ilçe kaymakamının zorlamaları sonucu Emed'in Zobu Köyü Muhtarı Hasan Deli'nin 1958 yılının Aralık ayı başında 102 arkadaşı ile CHP'den ayrılarak DP'ye kayıt yaptırdıkları bir başka iddia olarak kararnamede yer almıştır. Konu ile ilgili ifadesine başvuru Lüleburgaz'ın Durak Mahallesi'nden Ali adlı birisi, DP'lilerin uydurma şikâyetlerine maruz kalarak sürekli karakollarda dolaşmaktan yorulduğu için CKMP'den ayrılarak DP'ye geçmek zorunda kaldığını; Göksun CKMP İlçe Başkanı Mahmut Nedim Kuşoğlu ise ifadesinde, Maraş Valisi'nin kendisini yanına çağırarak arazisini elinden almakla tehdit ettiği için DP'ye geçtiğini söylemiştir.²⁷

Kararnameye göre kişisel ihtiyaç ve gereklilikler de Vatan Cephesi'ne iltihakları temin etmek hususunda istismar edilmişti. Zor durumda olan vatandaşlar, Vatan Cephesi'nin kapısını çalmışlar ve siyasi tercihlerini değiştirmek zorunda kalmışlardı. 1958 yılının Aralık ayında 400 arkadaşı ile HP'den ayrılarak DP'ye kayıt yaptıran Kurtalan'ın Dusadık köyünden Süleyman Banlı, 23 Aralık 1960 tarihinde verdiği ifadesinde DP devrinde başka parti mensuplarına yardım edilmediğini iddia etmiş, maddi durumu bozuk olduğu ve buğday tedarik etmek için DP'ye katılmak zorunda kaldıklarını söylemiştir. Tire'nin Kurşak köyünden bir kişinin ruhsatsız iğnecilik yapmak için Vatan Cephesi ocağını açarak kendisine menfaat sağladığı, Tokat'tan Fuat Akman'ın maddi menfaat temini ve Hüseyin Yuvarlak adlı kişinin etrafın boykotundan kurtulmak, Süleyman Tamer adlı kişinin de Ziraat Bankası'na borçlu olduğu

²⁵ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.19, 22.03.1961.

²⁶ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.21, 22.03.1961.

²⁷ Kararnamede buna benzer başka örnekler mevcuttur. Örneğin Taşlıçay'ın Aşağı Geldüş köyünden Sadık Arslan'ın 150 arkadaşı ile takip edilerek tazyik edildiği için CHP'den ayrılarak DP'ye geçmeleri. **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.24, 22.03.1961.

9000 lira borcunu erteletmek için CHP'den ayrılarak DP'ye geçtikleri yönünde iddialar şahsi menfaat sağlamak suretiyle Vatan Cephesi'ne katılımlarla ilgili verilen örnekler arasındadır.²⁸

Yüksek Soruşturma Kurulu iş adamları ve mevki sahibi olan şahısların, Vatan Cephesi'ne iltihaklarını sağlamak amacıyla yürütülen faaliyetleri de incelemiştir. Değerlendirmeye göre peşinden kitleleri sürükleyebilecek potansiyele sahip iş adamlarının, Vatan Cephesi'ne kazandırılmaları ile DP idarecileri, maddi ve manevi kazanç sağlamayı hesap etmişlerdi. Kararnamede, sermaye ile uğraştıkları için iş adamlarından çok azının Vatan Cephesi'ne girmeye karşı direniş gösterebildiklerinin altı çizilmiştir. Bu iş adamlarına Vatan Cephesi'ne hangi şartlarda katıldıkları sorulduğunda ise son derece ürkek cevap verdikleri belirtilmiştir. Konuya ilişkin verilen örneklerden birisi İstanbul'da Ömür Kliniği Sahibi Dr. Pakize Tarzı'nın Vatan Cephesi'ne katılımıdır. Tarzı ifadesinde, DP İstanbul İl Başkanı Kemal Aygün tarafından kendisine yapılan iltihak teklifini hastanesinin faaliyetlerine devam edebilmesi, hastane personelinin zor durumda kalmaması için kabul ettiğini söylemiştir. Yine Adana'da Millî Mensucat Fabrikası ortaklarından İbrahim Tekin, ifadesinde CHP'li olduğu için zor durumda kaldığını, Almanya'da bulunan oğlunun eğitimine devam edebilmesi için kendilerine sunulan teklifleri kabul ettiğini söylemiştir.²⁹

Kararnamede iş adamlarının DP'ye iltihakları ile ilgili benzer türde başka örnekler de vardır. 8 Kasım 1960 tarihinde verdiği ifadesinde Vehbi Koç, CHP'den istifa etmesinin nedenini partiler arasındaki huzursuzluğa bağlamış ve böyle bir süreçte tarafsız kalmayı tercih ettiğini belirtmiştir. İfadesinde istifaya giden süreci özetleyen Koç, 1954 yılından DP'ye girmesi için baskıların arttığını, 1958 yılında Medeni Berk'in kendisine sarf ettiği sözler üzerine Menderes'le görüşerek DP'ye geçmesi için baskı yapılmaması yönünde talepte bulunduğunu ve bu meselenin bir süre kapandığını fakat 1960 yılının Mart ayında Menderes'in İstanbul'da sanayici ve tüccarlarla yaptığı toplantıdan sonra Kemal Aygün'den bir teklif daha aldığını ve bu teklifi müessesesinin ileri gelenleri ile tartışarak siyasetin gerginleştiği bir dönemde tarafsız kalmaya karar verdiklerini söylemiştir.³⁰ Kararnamede Vehbi Koç'un CHP'den istifası şöyle değerlendirilmiştir: "Vehbi Koç'un istifası da DP'ye iltihakı sağlamak için kullanılan metotlar hakkında fikir verebilecek mahiyettedir. Kurulduğu günden beri CHP saflarında yer alan Vehbi Koç'un mezkûr partiden istifası, kendiliğinden alınmış normal bir karar neticesi değildir. Vehbi Koç'un ardı arkası kesilmeyen-tahtında tehdidi ihtiva eden-tekliflerle, bağlı bulunduğu partiden koparılmak suretiyle zahirdir."³¹ Kararnamenin devamında baskılara boyun eğmeyerek DP'ye katılmayı reddeden iş adamları veya ileri gelen idarecilerle ilgili örneklere yer verilmiştir. Odalar Birliği Umum Kâtibi Cihat İren, İstanbul İl

²⁸ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.26, 22.03.1961.

²⁹ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.29, 22.03.1961.

³⁰ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.32, 22.03.1961.

³¹ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.31, 22.03.1961.

Genel Meclisi İsmet Yaşınel gibi isimlere yapılan baskılar anlatılmış fakat onların bu baskılara boyun eğmeyip ve DP'ye iltihak etmeyerek örnek bir davranış sergiledikleri belirtilmiştir.³²

Kararnamede DP idarecilerine yönelik bir diğer suçlama, mesleki teşekküllerinin ihtiyaçlarına cevap verileceği vaatleri ile Vatan Cephesi'ne üye kazandırmaktır. Zara Şoförler Cemiyeti Başkanı Mustafa Özturan ve Esnaf Kefalet Kooperatifi Başkanı Necati Şenol ifadelerinde, ihtiyaç duydukları malzemelerin temininde ve diğer konularda kolaylık gösterilmesi³³ ve Sivas Şoförler Cemiyeti Başkanı Mehmet Özturan, 600 arkadaşı ile cemiyetlerine garaj ve bina temin edilmesi beklentileri ile DP'ye geçtiklerini söylemişlerdir. Başka benzer örneklerin bulunduğu kararnamede, bu tür katılımlarda amacın menfaat olduğu vurgulanmış ve Ankara Şoförler Cemiyeti Başkanı Hamit Kurtoğlu başta olmak üzere Vatan Cephesi'ne katılmadıkları hâlde radyodan isimleri yayımlanan meslek teşekkülleri idarecileri bulunduğu belirtilmiştir. Bu konuya ilişkin yapılan değerlendirme, Vatan Cephesi'nin Ankara'daki esnaf teşekküllerini ele geçirmeye çalıştığı fakat başarı elde edemediği şeklindedir.³⁴

Kararnamenin üçüncü bölümünde, Devlet'e bağlı müesseselerden Vatan Cephesi'ne katılımların ne surette yapıldığına dair iddialar ve örneklere yer verilmiştir. Bu bölümün başında Etibank Genel Müdürlüğü mensuplarının nasıl Etiler Vatan Cephesi Ocağı'na kayıt yaptırıldıkları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bankanın Genel Müdür Yardımcısı Hikmet Atamer, ifadesinde 1941 yılından itibaren görev yaptığı Banka'nın, Burhan Ulutan'ın genel müdürlük görevine getirilmesine kadar siyaset dışı kaldığını, Ulutan döneminde Banka mensuplarının DP'ye girmesi konusunda yapılan baskılar neticesinde müessese çalışanlarının çoğunluğunun Vatan Cephesi'ne kayıt yaptırıldıklarını, bu kayıtlardan bir süre sonra da Etiler Ocağı'nın açıldığını açıklar. Açılış nedeniyle Banka kasasından bu ocağa 10.000 lira temin edildiğini söylemiştir.³⁵ Etibank Genel Müdür Vekili Tahsin Yalabık da ifadesinde Burhan Ulutan'ı suçlamış ve Banka personelinin DP'ye geçmesi için "...siz bilirsiniz yaptığınız muameleler iki imzayı taşıyor, muamelenizin doğru yapılmış olması sizi kurtarmaz. Vatan Cephesi'ne girmedığınız takdirde herhangi bir isnatla mahkemeye sevk edilir üzüntülü durumlarla karşılaşmaya mecbur edilirsiniz..." gibi sözlerle tehdit edildiklerini iddia etmiştir. Sebahattin Akın Özü ve Gıyasettin Gökçay da ifadelerinde Burhan Ulutan'ın Etiler Vatan Cephesi Ocağı'nın açılışında katkıları olduğunu belirtmişlerdir.

Kararnamede konu genel olarak Burhan Ulutan'ın geleceğini DP'ye bağladığı ve Genel Müdür'e şirin gözükmek isteyen birkaç çalışanın Vatan Cephesi Ocağı açmak üzere müracaat ettikleri³⁶ ve Ulutan'ın bazı idarecileri tehdit ve zorlama yolu ile Vatan Cephesi

³² **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.31, 22.03.1961.

³³ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.34, 22.03.1961.

³⁴ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.33, 22.03.1961.

³⁵ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.36, 22.03.1961.

³⁶ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.35, 22.03.1961.

Ocağı açmaya mecbur ettiği şeklinde değerlendirilmiştir.³⁷ 1960 yılının Mart ayında İstanbul Etibank Şubesi satın alma bölümünden DP'ye önemli miktarda katılımlar olmuştur. Nitekim Adnan Menderes'e çekilen bir telgrafta 105 kişinin DP'ye katıldığı bildirilmişti. Satın alma şubesinden iltihaklarla ilgili ifadesine başvurulanan kişilerden İhsan Dinçmen, Vatan Cephesi'ne kayıtlarla ilgili olarak Alım-Satım Şubesi Müdürü Sadi Başak'ı suçlamıştır. Başak'ın CHP mensuplarını "vatan haini" olarak gördüğünü iddia eden Dinçmen, baskılar sonucunda CHP'den ayrılarak DP'ye kayıt yaptırdığını söylemiştir.³⁸ Dinçmen gibi Alım-Satım Şubesi çalışanlarından Mahmure Tümer, Sevinç Oran, Bedii Uzungüney, Mithat Gültekin de ifadelerinde Burhan Ulutan ve Sadi Başak'ın tazyikleri sonucunda DP'ye girmeye mecbur kaldıklarını iddia etmişlerdir.³⁹ Kararnamede Etibank İstanbul Alım-Satım Şubesi'ndeki Vatan Cephesi'ne kayıtlarla ilgili olarak, iltihakların gönül rızası ile olmadığı, Burhan Ulutan'ın Etibank çalışanlarının DP'ye iltihakı ile ilgili Adnan Menderes'in emrini yerine getirmek için İstanbul'a geldiği fakat korkakça hareket edip kendisini ön plana çıkartmayarak partizan müdürlere bu işi devrettiği gibi değerlendirmeler yapılmıştır.⁴⁰

1959 yılının yaz aylarında çoğunluğunu Sümerbank mensuplarının oluşturduğu 400 kişilik bir grubun katılımı ile DP Vatan Cephesi İki Numaralı Cemil Bengü Ocağı açılmıştı. Yüksek Soruşturma Kurulu, buradan olarak Sümerbank'tan DP'ye yapılan iltihakları incelemiştir. Cemil Bengü Ocağı Müteşebbis Heyeti Başkanı ve Sümerbank Ulus Satış Mağazası Müdürü Osman Akyürek 11 Kasım 1961 tarihinde verdiği ifadesinde, DP'ye girmek istemeyenlerin listelerinin Sanayi Bakanlığı'na verileceği şeklinde tehditler sonucunda Vatan Cephesi'ne kayıt yaptırdıklarını ve Cemil Bengü Ocağı'nın açıldığını,⁴¹ yine Cemil Bengü Ocağı'nın müteşebbis heyetinden ve Sümerbank çalışanlarından Musa Doğan, Mehmet Akın'ın DP il başkanı olmasının ardından Sümerbank'ta siyasi faaliyetlerin ve baskıların arttığını, Necati Atay adlı çalışan ise tazyik edildiklerini söylemişlerdir.⁴² Sümerbank'tan DP'ye katılımlarla ilgili yapılan değerlendirmede, Sümerbank'tan iltihakların ve ocak açma faaliyetlerinin nasıl idare edildiği tam olarak tespit edilemese de bu işlerin başında DP Ankara İl Başkanı Mehmet Akın'ın bulunduğu ve siyasi gücünü kullanmak suretiyle Sümerbank çalışanlarına tazyikler yapıldığı belirtilmiştir.⁴³ Yüksek Soruşturma Kurulu ayrıca Sümerbank'a bağlı olarak faaliyet gösteren Bergama Dokuma Fabrikası'nda işe girmek

³⁷ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.37, 22.03.1961.

³⁸ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.37, 22.03.1961.

³⁹ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.38, 22.03.1961.

⁴⁰ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.40, 22.03.1961.

⁴¹ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.40, 22.03.1961.

⁴² **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.39, 22.03.1961.

⁴³ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.39, 22.03.1961.

isteyenler veya çalışanların da Vatan Cephesi'ne katılmaları konusunda baskılar yapıldığı iddia etmiştir.⁴⁴

Yüksek Soruşturma Kurulu, çimento sanayiden Vatan Cephesi'ne yapılan katılımlarla ilgili olarak Genel Müdür Selahattin Akyol başta olmak üzere bazı personelin ifadelerine başvurmuştur. Akyol, Ankara DP İl Başkanı Mehmet Akın'ın çimento sanayide Vatan Cephesi Ocağı açılması yönünde kendisine teklifte bulunduğunu ayrıca CHP'lilerin buradan çıkartılması için baskı yaptığını söylemiştir. Çalışanlardan Vedat Eldem, Selahattin Akyol'un tazyikine maruz kalarak DP Güven Ocağı'na kaydedildiklerini; Hayri Öget, Sırrı Sipahiler ve Seyit Ulubay, Selahattin Akyol'un DP tarafından baskı gördüğünü ve zor durumda kalmaması için personeli DP'ye geçmekte serbest bıraktığını söylemişlerdir.⁴⁵ Kararnamede konu ile ilgili değerlendirmede Selahattin Akyol'un "amil" olmaktan ziyade "nakil" vazifesi gördüğü vurgulanarak Mehmet Akın ve Sebati Ataman'ın tertip ve tazyikleri sonucunda Vatan Cephesi'nin, çimento sanayiye yerleşme imkânına kavuştuğu belirtilmiştir.⁴⁶

Kararnameye göre DP, Ziraat Bankası'ndan da Vatan Cephesi'ne iltihak sağlamak amacıyla girişimlerde bulunmuştu. Ziraat Bankası müfettişlerinden Orhan Sefercioğlu 16 Ocak 1961 tarihli ifadesinde, Bakan Medeni Berk'in baskısı ile Banka Umum Müdürü Mithat Dülge'nin "DP'ye girerseniz iyi edersiniz, sizinle çok uğraşıyorlar. Beni, seni müdafaa etmek zorunda bırakma." sözleri üzerine adını bile bilmediği bir DP ocağına kayıt yaptırıldığını söylemiştir. Ziraat Bankası'ndan Vatan Cephesi'ne katılımlarla ilgili sadece Orhan Sefercioğlu'nun ifadesine başvurulmuş ve yapılan değerlendirmede Medeni Berk'in Banka'nın kontrolünü eline geçirdiği, personelin baskılarla DP'ye katılımlarının sağlanmasına çalışıldığı iddia edilmiştir.⁴⁷

Yüksek Soruşturma Kuruluna göre Ankara Belediyesi, kendisine bağlı teşekkül ve müesseselerle Vatan Cephesi için büyük bir hayat sahası teşkil etmişti. Milletvekilliğinden istifa ettirilerek Ankara Valiliği'ne getirilen Dilaver Argun'a aynı zamanda Belediye Başkanlığı görevi de verilmiş ve bu sayede Vatan Cephesi'ne iltihak faaliyetleri kolaylıkla yürütülmüştü. EGO İşletmeleri Genel Müdürü Hüsrev Ekicioğlu, Sular Genel Müdürü Eşref Özant, Eski Bahçeler Müdürü Hayri Çeçen, Temizlik İşleri Müdürü Kazım Güder, yeni Bahçeler Müdürü Bilal Eron, ifadelerinde Dilaver Argun'un 18 Ocak 1959 günü tüm müessese müdürlerini Belediye'ye çağırarak onlarla yaptığı görüşmelerde "Başvekilimizin emridir. Sizin ve maiyetlerinizdeki bütün memurların 3 gün içinde DP'ye kayıtları yapılacak ve netice bana bildirilecektir." şeklinde kesin talimatı üzerine Ankara Belediyesi mensuplarının çoğunun DP'ye kayıt yaptırıldıklarını söylemişlerdir. Ankara Belediyesi çalışanlarından bazıları da

⁴⁴ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.39, 22.03.1961.

⁴⁵ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.42, 22.03.1961.

⁴⁶ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.41, 22.03.1961.

⁴⁷ BCA, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.41, 22.03.1961.

Dilaver Argun'un kendilerini işten atma tehdidi ile Vatan Cephesi'ne kayıt yaptırmaya mecbur bıraktığını iddia etmişlerdir.⁴⁸

Kararnamede Ankara Belediyesi'nden Vatan Cephesi'ne yapılan iltihaklar Dilaver Argun'un zorlamalarına bağlanırken İstanbul Belediyesi'ndeki katılımlarda İstanbul DP İl ve Belediye Başkanı Kemal Aygün suçlanmıştır. Aygün'ün baskıları ile İstanbul Belediyesi çalışanlarının büyük çoğunluğunun Vatan Cephesi'ne katıldığı fakat DP idarecilerinin özellikle yüksek tahsilli kişileri, DP'ye kazandırmak için yoğun çalışmalarda buldukları vurgulanmıştır. Belediye Hukuk Müşaviri Turhan Gürsu, Kemal Aygün'ün Vatan Cephesi'ne katılmaları konusunda kendisine emir verdiğini; Belediye avukatlarından Remzi Bubaralı ve Burhan Tunçyüz, Turhan Gürsu'nun kendilerine Kemal Aygün'ün DP'ye katılmaları konusundaki talimatını iletmiş ve bir hafta içerisinde DP'ye kayıt yaptırmak mecburiyetinde tutulduklarını söylemişlerdir. Ayrıca DP'li avukatlara daha dolgun ücret ödeneceğine dair sözler verildiği, ifadelerde dikkat çeken bir diğer iddiadır. Belediye Başkan Yardımcısı Fuat Üst de Vatan Cephesi'ne katılması için Kemal Aygün'ün kendisini zorladığını söylemiştir.⁴⁹ 1960 yılının Mart ayında Hilton Oteli'nde düzenlenen bir ziyafette ise dönemin Sağlık Bakanı Mükerrrem Sarol, başta İstanbul Belediyesi'nde çalışanlar olmak üzere tüm sağlık personelinin Vatan Cephesi'nde birleşmeye çağırılmıştır. Konu ile ilgili ifadesine başvurulmuş Cerrahpaşa Hastanesi'nden Dr. Mustafa Erden, Haseki Hastanesi Başhekimisi Mansur Sayın, Hilton'da verilen ziyafetin etkisinden söz etmişlerdir. İstanbul Belediyesi Sağlık İşleri Müdürü İzzet Niyazi Arıkan ve Belediye Zat İşleri Müdürü Hayrettin Lokmanoğlu ise İstanbul DP İl Başkanı Kemal Aygün'ün baskıları sonucunda, Belediye bünyesindeki sağlık personelinin Vatan Cephesi'ne kayıt yaptırdıklarını iddia etmişlerdir.⁵⁰ İstanbul Belediyesi'nden DP'ye katılımlarla ilgili değerlendirmeye göre Kemal Aygün, Adnan Menderes'ten aldığı emirle Belediye personelinin, uyguladığı baskılarla Vatan Cephesi'ne katılmak mecburiyetinde bırakılmıştı.⁵¹

Kararnamede Zeytinburnu Et Kombinaları'nın Vatan Cephesi'ne katılımını sağlamak için Ankara Et Kombinası Müdür Yardımcısı Erol Benderlioğlu'nun İstanbul'a gönderildiği ve işten atılma tehditleri ile burada çalışan personelin Vatan Cephesi'ne kayıtlarının sağlandığı şeklinde suçlamalar mevcuttur. Sivas'taki Cer Atölyesi'nde de Vatan Cephesi'ne katılımlarla ilgili olarak ifadesine başvurulmuş çalışanlardan Lütfi Koral, atölyede çalıştığı bölümün başına getirilen Rıfat Uzun'un "DP'ye girmezseniz bir kalemle ikramiyeniz kesilir." tehditleri sonucu personelin boyun eğmek zorunda kaldığını söylemiştir. Atölyenin Kimya Mühendisi Hüseyin Setenci ise ifadesinde, Sivas'ta Vatan Cephesi faaliyetlerinin DP İl Başkanı Rıfat Öçten tarafından yürütüldüğünü ve muhalif olarak görüldüğü için maaşından 225 lira kesildiğini iddia etmiştir. Grup Amiri Mecit İz de fabrikada üst mevkilere getirilen DP'lilerin

⁴⁸ İfadesine başvurulmuş çalışanlar: Hasan Taymaz, Cemal Öcal, Ahmet Bilgin, Salih Dinç. **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.44, 22.03.1961.

⁴⁹ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.43, 22.03.1961.

⁵⁰ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.46, 22.03.1961.

⁵¹ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.46, 22.03.1961.

çalışanlara baskı yaptıklarını, muhalif gazeteleri okuyanların takip edildiklerini, iltihak tekliflerini reddedenlerin ise sürüldüklerini söylemiştir.⁵²

Devlet Opera ve Balesi'nden de Vatan Cephesi'ne katılımlar olmuştu. Sanatçılardan Cüneyt Gökçer, Doğan Onat, Ferhan Onat ve Ertuğrul İlgin, ifadelerinde 1959 yılı başlarında opera mensuplarından Hüsamettin Ünder'in, sanatçılarla ayrı ayrı görüşerek "...Vatan Cephesi'ne girmediniz dikkat çekiyorsunuz." gibi sözlerle sanatçıları Vatan Cephesi'ne soktuğunu söylemişlerdir. İfadelere göre sanatçılar bu katılımın gizli tutulmasını talep etmişlerse de operanın yabancı bir müzik şefine olan ihtiyacını anlatmak için Burhan Belge'yi ziyaretleri sırasında Belge "İsteğiniz yerine getirilecektir, ancak bunun için radyoda Vatan Cephesi'ne iltihak ettiğinizi anlatan bir konuşma yapmanız lazımdır." şartını ileri sürmüştü. Bunun üzerine radyoda Burhan Belge ve Hikmet Münir tarafından hazırlanan soru-cevap şeklindeki konuşmada sanatçılar, memleket umumi efkârına samimi bir şekilde arz etmek için Vatan Cephesi'ne katıldıklarını duyurmuşlardı. Yüksek Soruşturma Kurulunun Devlet Opera ve Balesi'nden Vatan Cephesi'ne iltihaklarla ilgili değerlendirmesine göre siyasi otorite, sanatı kontrolüne almayı amaçlamıştır: "Vatan Cephesi faaliyetlerinin hiçbir sınırla kayıtlı ve hükümlerle bağlı olmadığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Politikanın el atamayacağı, nüfuz edemeyeceği sahalardan birisi de sanat âlemidir. Çünkü politika ile sanatın gayeleri ve çalışma alanları birbirinden çok farklıdır. Buna rağmen, Vatan Cephesi'nin çok yavan ve bayat olan edebiyatına opera sanatkarlarının ağızlarında yeni bir çeşni vermek ve sanatkarların yapmaya mecbur tutuldukları konuşma radyoda yayımlanmak suretiyle bu sanat müessesesinin titizlikle korunması gereken itibar ve haysiyeti, kötü bir propagandanın vasıtası olarak kullanılmıştır. Bu hâl Vatan Cephesi'nin hiçbir kayda tabi tutulmadığını her şeyin Vatan Cephesi'nin emrinde olduğunu göstermektedir."⁵³

Kararnamenin dördüncü bölümünde sanıkların ifadelerine yer verilmiş⁵⁴ ve 12.11.1960 tarihli Adnan Menderes'in ifadesi gayrisamimi, gerçeklere aykırı olarak değerlendirilmiştir.⁵⁵ Refik Koraltan'ın ifadesindeki, Vatan Cephesi Ocakları ile daha çok Adnan Menderes'in meşgul olduğu, DP Genel Kurulunda bu konunun müzakere edilip-edilmediğini hatırlamadığı şeklindeki sözleri inandırıcı bulunmamıştır: "...Hadiseler Vatan Cephesi'nin DP Genel Kurulunda müzakere yapıldığını göstermektedir. Koraltan, İzmit konuşması ile Vatan Cephesi edebiyatını süslemek suretiyle bu bapta faaliyetlere katılmış ve HP Ankara Teşkilatı mensuplarının bazılarının DP'ye iltihaklarını temin için müzakereye girişmiştir..."⁵⁶ Bu bölümde ayrıca Medeni Berk, Tefvik İleri, Sebati Ataman, Hadi Hüsman, Remzi Birant, Mükerrerem Sarol, Dilaver Argun, Kemal Aygün, Mehmet Akın, Burhan Ulutan, Samet Ağaoglu, Atıf Benderlioğlu, Kamil Gündeş, Hüseyin Fırat, Mustafa Zeren, Rauf Onursal, Emin Kalafat, Rıfki Salim Burçak ve Sıtkı Yırcalı'nın ifadelerinden alıntılara yer verilmiştir. Kararnamede sanıkların savunmaları ile ilgili yapılan genel değerlendirmede,

⁵² **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.45, 22.03.1961.

⁵³ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.44, 22.03.1961.

⁵⁴ Bu konunun ayrıntıları "Vatan Cephesi Davası'nda Sanıkların Savunmaları" başlığı altında verilmiştir.

⁵⁵ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.47, 22.03.1961.

⁵⁶ **BCA**, "Yassıada Mahkemesi Vatan Cephesi Davası", 010.09 / 212.656.1.47, 22.03.1961.

sanıkların Vatan Cephesi'ni onaylamadıklarını söylemek suretiyle bu oluşumun sorumluluğundan kurtulmaya çalıştıkları belirtilmiştir.⁵⁷

Kararnamenin beşinci bölümünde, Vatan Cephesi adına açılan ocakların miktarı ve bu ocaklara katılımlarla ilgili net rakamların elde edilemediği belirtilmiştir. Bununla birlikte 1 Ocak 1960 tarihine kadar Vatan Cephesi'ne, en fazla İstanbul'dan, en az Hakkâri'den olmak üzere toplamda 973.455 kişinin iltihakının gerçekleştiği şeklinde tahmini rakamlar verilmiştir.⁵⁸

Vatan Cephesi'nin mahiyetinin incelendiği altıncı bölümde bu oluşum, demokrasinin esaslarını inkâr eden, ahlak ve hukuk kaidelerine aykırı olarak kurulan gayriinsani ve istismarcı bir teşekkül olarak tanımlanmıştır. Buna göre Vatan Cephesi, demokrasi esaslarına aykırı bir bünye arz etmekteydi çünkü 1957 seçimlerinden sonra Adnan Menderes kurduğu dikta rejimini devam ettirmek için tarafsız kütleyi ve muhalefeti ortadan kaldırmaya karar vermiş ve bunun için de Vatan Cephesi'ni kurmuştu. Ayrıca Türk milleti Adnan Menderes'in arkasında yürümeye mecbur edildiği için muhalefeti bertaraf etmek amacı ile kurulan ve ortaçağ oluşumu olarak değerlendirilen bu teşekkülün, demokrasi çerçevesinde değerlendirilemeyeceği vurgulanmıştı.⁵⁹

Kararnameye göre Vatan Cephesi ferdi ve içtimai ahlak esaslarını pervasızca çiğnemiş bir teşekküldü. Ölüler diri olarak gösterilmiş, verilen sözlerde durulmamış, gizliliklere riayet edilmemiş, istismarlar ve tehditler yapılmış, rüşvetler verilmiş, şartlar ileri sürülmüş ve zaafardan yararlanılmıştı. Kurulduğu tarihten itibaren, 07.09.1959 tarihine kadar, hukuki mesnedi bulunmayan bağımsız siyasi bir teşekkül olarak faaliyet gösterdiği için Vatan Cephesi, aynı zamanda hukuk dışı bir oluşum olarak değerlendirilmiştir.⁶⁰ Adnan Menderes ise muhalefeti sindirebilmek için bu hukuksuzluğa göz yummuş ve kanun dışı tertiplere başvurmaktan çekinmemişti. Konuşmalarında ve tamimlerinde muhalefeti, Devlet nizamını sarsmayı hatta yıkmayı istihdaf eden fiillere teşebbüs etmekle suçlamış ve Vatan Cephesi'ni bu nedenle kurduğunu açıklamıştı. Oysa kanun hâkimiyetine riayetkâr olan rejimlerde bir siyasi oluşumun, kendisine bağlı bir cihaz marifetiyle hasımlarının faaliyetlerini durdurabilmesi mümkün değildi. Burada Adnan Menderes'in Türkiye'yi ancak bir çiftlik ağasının kabul ve tercih edeceği usullerle idare etmeye yeltendiği, muhalefeti istediği zaman kolundan tutulup

⁵⁷ Sanıklardan Selahattin Akyol, Nadir Tümerdem, Suphi Tan, Dr. Baha Akşit, Ragıba Sarıkartal, Cemal Tarlan, Sadi Başak, Hayri Terzioğlu, Nafiz Ergeneli ve Erol Benderlioğlu'nun muhakemelerinin reddine karar verildiğinden bu sanıkların tekrardan savunmalarının alınmasına gerek görülmemiştir. **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.53, 22.03.1961.

⁵⁸ Adnan Menderes 14.02.1960 tarihinde İskenderun'da yaptığı konuşmada Vatan Cephesi'ne katılanların sayısının bir milyonu aştığını söylemiştir. **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.54, 22.03.1961.

⁵⁹ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu, Vatan Cephesi Davası", 010.09 / 212.656.1.54, 22.03.1961.

⁶⁰ 07.09.1959 tarihinde DP Genel Kurulu, Vatan Cephesi ile DP ocakları arasında fark olmadığını belirtmiştir. **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.56, 22.03.1961.

atılverecek lüzumsuz bir varlık olarak gördüğü ve muhalefeti Vatan Cephesi ve Tahkikat Komisyonu gibi oluşumlarla bertaraf etmeye çalıştığı belirtilmiştir.⁶¹

Kararnamede Vatan Cephesi'nin Türk halkını, iktidar mensubu olan ve olmayanlar olarak ikiye ayırdığı, muhalif ve tarafsızlar farklı muameleye tabi tutularak bir kast sistemi oluşturulduğu, insanların tehdit ve tazyiklerle siyasi kanaatleri değiştirilerek demokratik nizamın soysuzlaştırıldığı şeklinde ağır ithamlar yer almaktadır.⁶² Vatan Cephesi'nin, kuruluş ve çalışma usulleri bakımından DP programına da aykırı olduğu savunulmuştu çünkü Parti programının 3.maddesinde demokrasinin millî menfaat ve insanlık haysiyetine en uygun prensip olduğu kabul edildiği hâlde Adnan Menderes, icraatları ile bu maddeyi unutmuş, muhalefeti ve liderlerini yok edecek tertiplerin peşine düşerek tamamen aksi yönde ilerlemişti.⁶³ Üstelik Vatan Cephesi uygulaması ile vatandaşlar arasındaki eşitlik yok edilmişti. Parti programının 40. maddesinde her türlü fikir hareketlerinin siyasi etkilerden uzak tutulmaları prensibi belirtildiği hâlde, Devlet opera sanatçıları radyodan Vatan Cephesi aryalari söylemeye mecbur tutulmuşlardı.⁶⁴ Ayrıca Vatan Cephesi faaliyetlerinin, ayırım gözetmemeyi esas alan ve TBMM tarafından onaylanan İnsan Hakları Beyannamesi'ne de ters düştüğü belirtilmiştir.⁶⁵

Yüksek Soruşturma Kurulunun kararnamesinde DP'ye atfedilen suçlamalarının başında radyo meselesi gelmekteydi. DP programının 9.maddesinde seçimlerin adil yapılması gerekliliğinin belirttiği hatırlatılıyor ve 1950 seçimlerinden sonra muhalefetin radyodan yararlanmasının engellendiği, DP Genel Başkanı'nın ise radyoyu istediği gibi kullandığı üzerinde duruluyordu.⁶⁶ Kararname, Devlet Radyosunun DP'nin demirbaşları arasında ithal edildiği ve DP Genel Başkanı'nın emir ve isteğine göre yayın yapan muti bir vasıta derecesine indirildiği, Vatan Cephesi'ne, katılanların listelerinin radyodan okunması suretiyle azami derecede yarar sağlandığı şeklindeki suçlamalarla devam etmiştir.⁶⁷

Vatan Cephesi'nin mali kaynakları ile ilgili de araştırma yapılmış fakat sadece DP tarafından finanse edilen bu oluşumun gelirleri tespit edilememiştir. Yüksek Soruşturma Kuruluna göre Vatan Cephesi'nin mali imkânları sadece DP'nin yardımlarına inhisar etmemekte, Devlet bütçesinden de bu oluşuma kaynak aktarılmaktaydı. Bu iddiaya delil olarak da örtülü ödenekten Tekirdağ Valisi'ne 10.000 lira gönderilmesi ve Hürriyet Partisi Ankara İl İdare Kurulu mensuplarından DP'ye geçenlere, seyahat masraflarını karşılamak formülü

⁶¹ Tahkikat Komisyonu ile Vatan Cephesi'nin aynı amaçlarla kurulduğu belirtilmiştir. **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.55, 22.03.1961.

⁶² **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.55, 22.03.1961.

⁶³ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.55, 22.03.1961.

⁶⁴ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.58, 22.03.1961.

⁶⁵ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.58, 22.03.1961.

⁶⁶ 30.06.1949 tarihli 5392 numaralı kanunla radyo, hükümetin iç ve dış siyasetinde yayın organı olmaktan çıkartılmıştır. **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.58, 22.03.1961.

⁶⁷ **BCA**, "Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi", 010.09 / 212.656.1.57, 22.03.1961.

altında, 10.000 lira verilmesi sunuluyordu. Ayrıca İktisadi Devlet Teşekküllerinden Vatan Cephesi'ne maddi kaynak aktarıldığı ve Ankara'da Eti Ocağını açmak için Etibank Umum Müdürlüğünün 10.000 lira gönderdiği, Burhan Ulutan'ın yine aynı ocak için sigorta şirketlerinden 40.000 lira para topladığı konuya ilişkin ileri sürülen iddialar arasında yer almaktaydı.⁶⁸

Yüksek Soruşturma Kurulu, kararnamenin sonunda Vatan Cephesi Davası ile ilgili tahkikat sonucunu açıklamıştır. Buna göre “asil fail” olarak nitelenen Adnan Menderes ve “cürüm ortakları” olarak nitelenen diğer sanıklar, Cumhuriyetçiliğe ve demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devlet'in, DP mensubu olan bir zümre tarafından idare edilmesi hedefi ile Vatan Cephesi Ocaklarını kurmuşlar, bu ocakların faaliyetlerini tanzim, sevk ve idare ederek bu gayeyi gerçekleştirmek için Devlet'e bağlı kurumlarda çalışanların, işçilerin, sendikaların vb. Vatan Cephesi Ocaklarına girmeleri için maddi kaynaklar temin etmişlerdi. Yapılan ilk tahkikat sonucuna göre Adnan Menderes ve diğer sanıklar hakkında tahkikat açılmasına, T.C. Kanun'un 14.maddesi gereğince duruşmaların Yüksek Adalet Divanında yapılmasına ve aynı Kanun'un 8.maddesi gereğince sanıkların tutuklanmalarına karar verilmiştir.⁶⁹

2. Vatan Cephesi Davası'nda Sanıkların Savunmaları (Adnan Menderes, Medeni Berk, Tevfik İleri ve Refik Koraltan)

Vatan Cephesi'nin kuruluşu ile ilgili olarak Adnan Menderes, 12 Kasım 1960 tarihinde verdiği ilk ifadesinde, 1957 seçimlerinden sonra muhalefet tarafından başlatılan haksız propagandalara karşı 1958 yılında Balıkesir konuşmasında tesadüfen Vatan Cephesi tabirini kullandığını ve bu cephenin DP teşkilatı dışında kalan bir oluşum olmadığını,⁷⁰ İktisadi Devlet Teşekkülleri ve benzeri müesseseler ile belediye mensuplarının Vatan Cephesi'ne iltihakları için emir vermediğini ve buralardan Vatan Cephesi'ne katılımlarla ilgili tazyik ve tehditlerden haberi olmadığını, vatandaşların gönüllü olarak bu cepheye katıldığını söylemiştir.⁷¹

Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Yüksek Adalet Divanına verilen savunması, üç avukat tarafından yapılmıştır. Burhan Apaydın tarafından yapılan savunmada, ilk olarak Vatan Cephesi Davası'nın 27 Mayıs öncesinde muhalefetin endişe ve telaşının bir

⁶⁸ BCA, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.57, 22.03.1961.

⁶⁹ Adnan Menderes hakkında T.C. Kanununun 141.maddesinin 3,8,6 numaralı bentlerine; Medeni Berk, Sebati Ataman, Hadi Hüsman haklarında T.C. Kanununun 64.maddesi; Refik Koraltan, Tevfik İleri, Remzi Birand, Dr. Mükerrer Sarol, Samet Ağaoğlu, Atıf Benderlioğlu, Kamil Gündeş, Hüseyin Fırat, Mustafa Zeren, Rıfki Salim Burçak, Rauf Onursal, Emin Kalafat, Sıtkı Yırcalı, Celal Ramazanoğlu, Dilaver Argun, Kemal Aygün, Mehmet Akın, Burhan Ulutan haklarında aynı kanununun 65. Maddesinin 3 numaralı bendi yardımıyla 141. Maddesinin 3,6,8 bentlerine tevfikeyen son tahkikatın açılmasına, aynı kanununun 173 maddesinin son fıkrası hükmünün tatbiki gerektiğine karar verilmiştir. BCA, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.60, 22.03.1961. Haklarında son tahkikatın açılmasına ve tahkikatın reddine karar verilen sanıkların isimleri “Giriş” bölümünde “2 ve 3” numaralı dipnotlarda verilmiştir.

⁷⁰ BCA, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.48, 22.03.1961.

⁷¹ BCA, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.48, 22.03.1961.

ürünü olduğu iddia edilmiştir. Savunmada, 1957'den 26 Mayıs 1960 gününe kadar sürekli olarak muhalefet tarafından ortaya atılan Vatan Cephesi'nin hukuk dışı bir oluşum ve amacının muhalefeti ve demokrasiyi yıkmak olduğu şeklindeki iddiaların Yüce Divanın huzuruna bir dava olarak gelmesinden duyulan teessür dile getirilmiştir.⁷²

Savunmada “Evvvela şunu inceleyelim.” başlığı altında Yüksek Soruşturma Kurulunun ithamları bir paragrafta şöyle özetlenmiştir: “Davayı terkip eden itham unsurları nelerdir? Sevk kararına göre Vatan Cephesi, DP'nin bir misyonu veya sloganı değil, doğuşu tescil edilmemiş, hukuki temelleri olmayan kanun dışı müstakil bir teşekküldür. Gayesi muhalefeti tasfiye etmek, memleketteki demokratik nizama bertaraf ettikten sonra, Anayasa dışı bir iktidar sağlamaktır. Bu sebeptendir ki, Adnan Menderes ve onun kurmay heyeti memleketin her tarafına yayılmış, muhalefeti suçlamış, vatandaş vicdanlarını geçim kaygısını, menfaat, tehdit gibi insani zaafılar ile istismar ederek baskıya almış, böylece hedefe ulaşmayı ummuştur. Muhalefete “Ehlisalip (haçlılar)” diye hücum edilmesinin hikmeti budur. Yardım adı altında sızdırılan imkânlarla Vatan Cephesi Ocaklarının açılma sebebi budur. İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan memur ve müstahdemlerinin Vatan Cephesi'ne kitle hâlinde iltihaklarının sağlanmasına gayret edilmesindeki sır yine budur...”⁷³

Savunmada, 27 Mayıs Darbesi'nden önce sürekli olarak muhalefet tarafından ortaya atıldığı belirtilen bu iddialar reddedilmiş ve her şeyden önce Vatan Cephesi diye hukuk dışı bir oluşumun mevcut olmadığı belirtilerek “Sadece cari bir Demokrat Parti vardır.” denilmektedir. Vatan Cephesi tabirinin ise bir parti sloganı olduğu iddia edilmiş ve benzeri tabirlerin Demokrat Parti'den önce veya başkaları tarafından da kullanıldığına şu sözlerle dikkat çekilmiştir: “...Demokrasi tarihi boyunca binlerce siyasi parti zaman zaman Halk Cephesi, Vatan Cephesi, Millî Cephe, Birleşik Cephe gibi bayraklar çıkararak... Vatandaşları bu bayraklar altında birleşmeye çağırılmışlardır...” Bu sözlere 1932 yılında Amerika'da Başkan Franklin D. Roosevelt'in Demokrat Parti'si tarafından, sosyal ıslahat programının milletçe desteklenmesi için muhalefetteki Cumhuriyetçilere karşı kurulan “Halk Cephesi”⁷⁴ örnek olarak verilmiş ve Türkiye'deki kalkınma hamlelerinin devamını sağlamak amacı ile muhalefetin engelleme çalışmalarına karşı kurulduğu ifade edilen Vatan Cephesi oluşumu ile benzerlikleri üzerinde durulmuştur. Adnan Menderes'in Manisa konuşmasında, kin ve husumet nedenleriyle birleşen siyasilere karşı iktidarın yalnız kaldığını ima ederek hizmetlere devam edebilmek için de vatandaşların desteği ile bir Vatan Cephesi teşkilini istediği belirtilmiştir.⁷⁵ Tıpkı ABD'de Roosevelt'in karşısında olan ve onun “New Deal” programına karşı çıkan Cumhuriyetçi Parti gibi, Türkiye'de de Cumhuriyet Halk Partisi, iktidarın imar ve kalkınma programına karşı çıkmıştı. Ayrıca vatan sathına yayılan imar ve kalkınma hamlelerine atfen

⁷² BCA, “Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.46, 31.05.1961.

⁷³ BCA, “Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.46, 31.05.1961.

⁷⁴ BCA, “Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.47, 31.05.1961.

⁷⁵ BCA, “Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.48, 31.05.1961.

Türkiye’de iktidar tarafından kurulan siyasi cepheye, verilebilecek en doğru ismin “Vatan Cephesi” olduğu savunulmuştur.⁷⁶

Cepheleşmeye ikinci örnek Fransa’dan verilerek 1936 yılında Fransa’da Sosyalist Parti’nin, “Halk Cephesi” kampanyası hatırlatılmıştır.⁷⁷ Burada iktidar partisine karşı muhalefetin başlattığı ve başarıya ulaşan girişim örnek olarak verilerek cepheleşme faaliyetlerinin zaman zaman iktidarların aleyhinde seyredebildiği gerçeği ortaya konulmuştur. Savunmada, Türkiye’de Demokrat parti iktidarına karşı oluşturulan “Güç Birliği”ne benzer şekilde siyasi partilerin “Birleşik Cephe” yoluna gidebildiklerine dair cepheleşme türüne, Almanya’da Hitlerin iktidara gelmesi ile sonuçlanan partiler arası girişimler örnek olarak verilmiştir.⁷⁸ Burada yapılan değerlendirmeye göre partilerin güç birliği yaparak iktidara gelmeye çalışmaları gibi iktidar partisinin Vatan Cephesi kurarak hizmetlerine devam etmek istemesi ve yerini sağlamlaştırmaya çalışması demokrasilerde doğal karşılanabilecek oluşumlardır.

Adnan menderes’in Burhan Apaydın tarafından yapılan Vatan Cephesi Davası müdafaasında, “Vatan Cephesi”, “Güç Birliği” ve “İş Birliği” cephesleri birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Burada 1957 seçimlerinden önce CHP-HP ve CMP arasında gerçekleştirilen “İş Birliği” cephesinin nasıl oluşturulduğuna değinilmiştir. Yuvarlak masa toplantıları şeklinde İsmet İnönü’nün Heybeliada’daki evinde başlayıp Taşlık’taki evinde devam eden “İş Birliği”nin, iktidarı yıkmak amacı ile kuruluş çalışmalarının başlatıldığı fakat sandalye kaygıları nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandığı ifade edilmiştir.⁷⁹ Savunmada yer alan iddiaya göre 1950 yılından itibaren milletin kesin olarak iki kutba ayrılması “İş Birliği” cephesi sayesinde olmuş, hatta bu girişim, 27 Mayıs Darbesi’nin alt yapısını hazırlamıştır.⁸⁰

⁷⁶ **BCA**, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.49, 31.05.1961.

⁷⁷ 1936 yılında Fransa-Almanya arasında Demir Anlaşması imzalanmıştı. Buna göre Fransızlar yılda 10 milyon tona kadar Almanlara demir verecek karşılığında kömür ve diğer gerekli malzemeleri alacaklardı. Fransız Sosyalist Partisi bu verilen demirlerin silah yapımında kullanıldığını iddia ederek mücadeleye başladı ve Almanya’ya demir akışını kesmek amacı ile “Halk Cephesi” kampanyasını başlattı. Fransa’da büyük bir etki yapan bu kampanya başarıya ulaştı. Sosyalist Parti, diğer partilerle birleşerek Sosyalist lider Blum başkanlığında bir Halk Cephesi Hükümeti kurdu. Fakat ekonomik nedenlerle bu anlaşma II. Dünya Savaşına kadar devam etti. **BCA**, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.50, 31.05.1961.

⁷⁸ 1932 yılında Almanya’da her gün biraz daha saygınlık kaybeden Hindenburg 1932 yılında Sosyalist Demokratların Prusya Hükümetini devirmiş ve Von Papen’i iktidara getirmişti. Taraftarı çok olan Nazi Partisi’nin Sosyal Demokratların hâkimiyeti ellerinde tutmaları nedeniyle, tek başına iktidara gelmezi zordu. Komünist Partisi, kendisine zıt bir doktrine sahip olan Nasyonal Sosyalist Partisi’ne bir birleşik cephe teklifi yaptı. Teklif Von Papen’in dikkatini çekti ve Nasyonal Sosyalistlerin Komünistlerle birlikte hareket etmelerini tehlikeli gördüğü için 4 Ocak 1933 tarihinde Hitler ve Von Papen arasında bir görüşme yapıldı. Bunun sonucunda Hitler 30 Ocak günü Başvekil tayin edilmişti. **BCA**, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.51, 31.05.1961.

⁷⁹ **BCA**, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.51, 31.05.1961.

⁸⁰ Savunmada değinilen bir başka husus, 1957 seçimlerinde muhalefetin iktidardan daha fazla oy alması idi. Eğer İş Birliği gerçekleşmiş olsaydı, DP iktidarı kaybedecekti. **BCA**, “Vatan Cephesi

1957 seçimlerinde iktidar yine Demokrat Parti’de kalmış bu durum muhalefeti, iktidarı yıpratmak için farklı arayışlara itmişti. Bir kısım basının da desteği ile iktidara karşı yine ortak hareket etmeye başlayan muhalefet, bu sefer “Güç Birliği” projesi ile birleşmişti. Adnan Menderes de bu girişime karşı kendi önlemini almayı tercih etmiş ve Manisa konuşmasında Vatan Cephesi kurulacağını açıklamıştı. Savunmada bu iki cephenin aynı siyasi amaçla oluşturulduğuna şu sözlerle dikkat çekilmiştir: “...Biri iktidara gelmenin biri iktidarda kalmanın acelesi içindedirler. Güç Birliği iktidarı yıkmaya çalışırken iktidar, Vatan Cephesi ile ayakta kalmaya gayret ediyor. İkisi de demokratik bir parti çekişmesi içine düşmüştür, ikisi de siyasi meşruluğun ortasındadırlar...”⁸¹

Memleket hizmetinin devamını sağlamak için vatandaştan siyasi destek aramak amacı ile oluşturulan Vatan Cephesi, savunmada belirtildiğine göre meşru bir faaliyetti fakat bu yolda yapılan çalışmalarda iddianamede ileri sürüldüğü gibi gayrimeşru yollara gidilmiş miydi? Savunmada, menfaat sağlanarak yolsuzluklar yapıldığı veya vatandaşların tehdit, tazyik edildiğini ileri süren iddianamenin mimarı Başsavcı Egesel’in, tam bir delil buhranı içerisinde olduğu ifade edilmiştir. Hiç kimsenin kendi isteği dışında Demokrat Parti’ye kayıt yaptırılmadığının altı çizilmiş ve Adnan Menderes’in Vatan Cephesi iltihaklarında samimiyet aranmasına bilhassa önem verdiği belirtilmiştir. Vatan Cephesi iltihaklarının gerçek gayesinin “Güç Birliği”ne karşı iktidarı kuvvetlendirmek olduğu hatırlatılarak İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışanlara Vatan Cephesi’ne katılmaları için teklif yapılmış olmasının doğal olduğu ifade edilmiştir.⁸² Ayrıca iddianamede ileri sürüldüğü gibi gayrimeşru yollarla Vatan Cephesi’ne iltihaklar sağlanmış olsa bile bu durum Adnan Menderes’i suçlu göstermek için yeterli olamazdı çünkü kendisi tamimlerinde Parti’ye girenlerde samimiyet aranmasını defalarca dile getirmişti.

Savunmada Vatan Cephesi’nin Demokrat Parti’den ayrı bir oluşum olmadığı⁸³ ve Vatan Cephesi’nin, muhalefetin İş ve Güç Birliği oluşumlarının bir sonucu olduğu vurgulandıktan sonra “Davanın Ana Çizgisi ve Teferruat” başlığı altında suçlamalara cevap verilmiştir. Adnan Menderes’in muhalefeti yok etmek için Vatan Cephesi’ni oluşturduğuna dair hükmün anlaşılabilir olduğu belirtilmiş ve tüm partilerin hedeflerinden birisinin de üye sayılarını arttırmak olduğu vurgulanmıştır. Menderes, vatandaşları Demokrat Parti, CHP ise “Güç Birliği” çatısı altında birleşmeye çağırılmış üstelik bu cepheye katılan DP mensubu vatandaşların isimleri Ulus Gazetesi’nde yayımlanmıştı. Çifte standart uygulandığı ima edilen savunmada, aslında sorulan ve yanıt aranan soru şuydu: Uygulama aynı olduğu hâlde CHP, Demokrat Parti mensuplarını kendisine iltihak ettirirken bu normal karşılanıyordu da neden

Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.52, 31.05.1961.

⁸¹ **BCA**, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.54, 31.05.1961.

⁸² **BCA**, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.55, 31.05.1961.

⁸³ Savunmada, açılan ocakların levhalarında Demokrat Parti filan yer Vatan Cephesi Ocağı sözleri olduğu ve Vatan Cephesi’ndeki üye kayıt defterinin üzerinde de Demokrat parti Üye Kayıt Defteri yazısı görünmekte olduğu belirtilmiştir. Açılan ocakların neden Demokrat parti değil de Vatan Cephesi adı ile açıldığına dair soruya, “Güç Birliği”nin de aynı mekanizma şeklinde çalıştığı cevabı verilmiştir. **BCA**, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.56, 31.05.1961.

Demokrat Parti muhalefetten vatandaşları kendi bünyesine çağırınca suçlu gösteriliyordu?⁸⁴ Ayrıca Türkiye’de 27 Mayıs’a gidiş sürecinde parti mücadelelerinin çok sertleşmesinde sorumluluğun çift taraflı olduğu, İsmet İnönü’nün 1954 seçimleri arifesinde Petrol Kanunu’nu çıkartan iktidarı vatanı satmakla itham etmesinin en az muhalefete yakıştırılan “ehlisalip” tabiri kadar ağır olduğu iddia edilmiştir.⁸⁵

Savunmada, Yüksek Soruşturma Kurulunun kararnamesinde Türk Ceza Kanunu’nun 141/3 maddesine göre, Başsavcılık tarafından ise Anayasanın 69. maddesinin ihlal edilmesi sebebine dayandırılarak 146/1 maddesine göre Adnan Menderes hakkında cezalandırma talebinde bulunulmasındaki çelişkiye dikkat çekilmiştir. Bu durumun tamamen Başsavcının şahsi ve mesnetsiz bir değerlendirmesi olduğu iddia edilmiştir. Önce Vatan Cephesi Davası’nda Yüksek Soruşturma Kurulu kararnamesinde, Adnan Menderes’in 141/3 maddeye göre cezalandırılması talebi incelenmiştir. Savunmaya göre Vatan Cephesi Ocaklarının teşkilini, Faşist ve Marksist doktrinlerden demokratik nizamı korumak amacıyla Türk Ceza Kanunu’nda yer alan bu maddeye göre mütalaa etmek yanlıştır.⁸⁶ Gereğede belirtildiğinin aksine Vatan Cephesi Ocakları ile cumhuriyetçiliğe aykırı bir gaye güdüldüğü ve demokrasi prensiplerinin kaldırılarak ülkeyi tek bir fert veya zümrenin idaresi ile oluşturulmadıkları belirtilerek bu tür iddiaları ispatlayacak bir delil bulunmadığı ifade edilmiştir.⁸⁷ “Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler” başlığı altında yer alan anayasanın 141 ve 146. maddelerinin, amacı Devlet’in şahsına karşı onun varlığını tanımayan teşebbüsleri önlemektir. Adnan Menderes’in Devlet’in varlığına karşı bir hareketi bulunmadığı ortadaydı yani TCK’nin 141/3 maddesine göre değerlendirilemezdi.⁸⁸ Öyleyse, Başsavcılığın iddia ettiği gibi anayasa ihlal mi edilmişti? 69. maddenin gayesinin kanun karşısında farklı sınıf ve fert sistemi yaratmamak olduğu hatırlatılarak Vatan Cephesi ile böyle bir amacın güdüldüğü tekrarlanmış ve Başsavcılığın suçlamaları reddedilmiş ve Adnan Menderes’in beraati talep edilmiştir.⁸⁹

Adnan Menderes’in Vatan cephesi Davası’nda Talat Asal tarafından yapılan müdafaasında kararnamede olayların yanlış aksettirildiği iddia edilmiştir. Örneğin kararnamede 19.09.1957 tarihinde dönemin muhalefet liderleri arasında yapılan Güç Birliği girişiminin Seçim Kanunu’nda yapılan tadilatla iktidar tarafından engellendiği şeklinde yapılan değerlendirmenin gerçeklik payı olmadığı ayrıca bu tarihte İş Birliği toplantısı yapıldığı belirtilmiştir.⁹⁰ Seçim Kanunu’nda yapılan düzenlemelerin İş Birliği’ne engel teşkil etmediği

⁸⁴ BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.58, 31.05.1961.

⁸⁵ BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.59, 31.05.1961.

⁸⁶ BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.60, 31.05.1961.

⁸⁷ BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.61, 31.05.1961; BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.62, 31.05.1961.

⁸⁸ BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.64, 31.05.1961.

⁸⁹ BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.66, 31.05.1961.

⁹⁰ BCA, “Vatan Cephesi Davası’nda Adnan Menderes’in Talat Asal Tarafından Yapılan Savunması”, 010.09/21. 657.1.74, 31.05.1961. Muhalefetin 9 Eylül 1957 tarihinde gerçekleştirilen “İş

İsmet İnönü, Nüvit Yetkin, HP'den Feridun Ergin ve CMP'den Ahmet Bilgin'in sözleri ile de sabit olduğu ve Kanun'un yayımlanmasının ardından da muhalefet arasında toplantıların devam ettiği hatırlatılmıştır.⁹¹ Riyaset makamının, 27.04.1961 tarihli celsede Vatan Cephesi Davası ile ilgili yönelttiği bazı sorulara Adnan Menderes'in verdiği yanıtlar savunmada yer almıştır. Örneğin neden doğrudan vatandaşların DP'ye davet edilmediğine dair soruya Adnan Menderes, "Hiçbir surette Vatan Cephesi'nin ayrı bir teşkilat olduğu söylenemez. Bu bir slogandır." şeklinde cevap vermiştir.⁹² Güç Birliği⁹³ ve muhalefetin yıkıcı etkileri ve yine Avrupa'dan örneklerin yer aldığı Talat Aysal tarafından yapılan müdafaa, duygusal ifadelerle tamamlanmıştır: "...İrade eylediğimiz deliller ve maruzatımız göstermektedir ki, sandalını tek başına dalgalı sularda yürütmek isteyen muhalefet grubuna karşı muvazeneyi temin için iktidar tedbir almıştır. Ve işin mahiyeti mutlaka budur. Müdafanın sonuna geldim. Beraat kararı istersem iddia makamı beni kınıyor. Böyle bir davada iddia makamının talepleri için de müsaadeleri ile ben kendilerine kırılıyorum. Her iki taraf da söyleyeceklerini söyledi. Siz beraata mı karar verirsiniz yoksa TCK'nin bir maddesi ile teorime mi gidersiniz bilmiyorum. Yalnız bir inancım ve dileğim var: İmkân varsa sulh fakat mutlaka ADALET Beyefendi."⁹⁴

Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in müdafaasını yapan bir diğer avukat, Ertuğrul Akça'dır. Akça, müdafaasına davanın 146. madde ile ilişkilendirilemeyeceği iddiasıyla başlamıştır. DP'ye dolayısı ile DP Vatan Cephesi Ocaklarına üye kaydı, Parti Tüzüğü'nün 4. maddesine göre yapıldığı belirtilerek işleyiş açıklanmıştır.⁹⁵ Bu bilgiler verildikten sonra Vatan Cephesi adı ile sadece "ocaklar" açıldığı fakat birbirine bağlı olduğu hâlde bucak, ilçe ve illerde teşkilatlar kurulmamasının, bu cephenin DP dışında bir oluşum olarak değerlendirilemeyeceğinin en büyük kanıtı olduğu vurgulanmıştır. Müdafada Başsavcı ile "particilikte menfaat temin edilmesi" konusunda hemfikir olduklarını fakat bu durumun sadece DP'ye musallat olmakla kalmadığı belirtilmiş ve iddiayı desteklemek amacı ile DP aleyhinde şahitlik yapan Mehmet Adanalı örneği verilmiştir: "...Şahit Mehmet Adanalı

Birliği "toplantısı Yeni Gün Gazetesi'nden okurlarına şöyle duyurulmuştur: "İş Birliği İdealist İnsanların En Büyük Eserleri Olacak". Bu haberin devamında İsmet İnönü'nün açılış nutkunda İş Birliğini övdüğü belirtiliyordu. **Yeni Gün Gazetesi**, Sayı: 150, 10.09.1957.

⁹¹ **BCA**, "Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Talat Asal Tarafından Yapılan Savunması", 010.09/21. 657.1.75, 31.05.1961.

⁹² **BCA**, "Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Talat Asal Tarafından Yapılan Savunması", 010.09/21. 657.1.76, 31.05.1961.

⁹³ 1958 yılının Kasım ayında gerçekleştirilen "Güç Birliği" muhalefetin iktidara karşı oluşturduğu cephe girişimi idi. Bu haber özellikle Yeni Gün Gazetesi tarafından büyük bir heyecan içerisinde okurlarına şöyle duyurulmuştur: "Tarihi Karar Yurtta Sevinçle Karşılandı, Güç Birliği hürriyet davasında samimi insanların eseridir". **Yeni Gün Gazetesi**, 26.11.958.

⁹⁴ **BCA**, "Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Talat Asal Tarafından Yapılan Savunması", 010.09/21. 657.1.84, 31.05.1961.

⁹⁵ Buna göre "DP Vatan cephesi Ocağı'na kayıt olmak için müracaatta bulunan üye namzedi iki nüsha teklif varakası tanzim ve imza eder. Bu teklif varakasına ayrıca DP'ye kayıtlı iki aza takdim edici olarak imza ederler. Teklif varakaları yeni kurulan ocağa verilir, Ocak İdare Heyeti üyeliği kabul veya reddederler. Kabul edilmeleri halinde iki nüsha halindeki bu teklif varakaları Bucak idare Heyetleri vasıtasıyla İlçe İdare Heyetine gönderilir. İlçe İdare Heyeti üyeliği tasdik veya reddeder. Tasdik ettiği takdirde bir nüshası ilçe arşivinde kalır diğer nüshası gönderen ocağa iade olunur". **BCA**, "Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Ertuğrul Akça Tarafından Yapılan Savunması", 010.09/21. 657.1.95, 31.05.1961.

ifadesinde diyor ki, Arkadaşım Ertuğrul istediğim kredi konusunda Ekrem Barlas'ı bulalım bizi Medeni Berk'le temas ettirsin dedi... Medeni Berk, Halk Partisi'nden istifa etmesi gerekir demiş... Mehmet Adanalı DP'den faydalanamayınca İsmet Paşa'ya gitmiş ve onunla beş saat görüşmüş o da işinin yapılması için Türkiye Kredi Bankasının İdare Meclisi Reisi CHP'li Şakir Kesebir'e yollamış fakat Kesebir de derdine derman bulamamış. Sonradan CHP'liler Mehmet Adanalı'dan DP'ye temayül etti diye kefaletlerini geri almışlar. Bunu da Şemi Ergin'in şahitliğinden anlıyorum...⁹⁶ Akça, müdafaasında bu örneği vermekteki amacını siyasi partilerin yapısı ile ilgili olduğunu şöyle açıklamıştır: "...DP ve CHP olsun taraftarlarına bazı menfaatler sağlayarak onları muhafaza etmek ve dışarıdan geleceklere de bazı avanslar vermektedirler. Siyasi partilere giriş çıkış konusunda memleketin acı fakat gerçek çehresi maalesef bu manzarayı arz etmektedir..."⁹⁷

Vatan Cephesi Davası'nda suçlanan Tevfik İleri ve Medeni Berk'in yazılı savunmaları Avukat Hüsamettin Cindoruk tarafından yapılmıştır. Önce Başsavcının Vatan Cephesi hakkında "Gerçek amacı muhalefeti yok etmektir, maksadı serbest seçimi ortadan kaldırmaktır ve Menderes'in şahsında etrafındaki zümreye bağlı keyfi idare kurmaktır." şeklindeki suçlamalarına cevap verilmiştir. Vatan Cephesi faaliyetinin bir dikta rejiminin aleti sayılmak istendiği belirtildikten sonra Yüksek Soruşturma Kurulunun 22.03.1961 tarihli kararnameinde Vatan Cephesi'nin DP dışında bir oluşum olarak kabul edilmesine rağmen, Başsavcının bu hareketi DP içerisinde gelişen bir diktatörlük vesilesi olarak değerlendirmesine dikkat çekilmiştir. Bir şahıs veya zümre diktatörlüğü kurmanın ilk şartının teşkilatlanma olduğu ve bunun partiler kanalı ile yapıldığı hatırlatıldıktan sonra, Vatan Cephesi'nin DP'yi bu yönde teşkilatlandıracağı yönünde teşhis konulduğu belirtilmiştir.⁹⁸

İleri ve Berk'in savunmaları, bizzat belirttikleri üzere, karşılaştırmalı hukuka göre yapılmıştır. İlk olarak bir dikta partisi ile klasik demokrasilerdeki parti teşkilatlarının farklılığına dikkat çekilmiştir. Dikta partisi teşkilatında bölge, mahalli ve hücre liderleri, milli şefleri, parti üniforması ve amblemlerinin bulunduğu, herkesin bu partiye girmesinin mümkün olmadığı, teşkilatlanmasının kütle hâlinde olmadığı, özel eğitime tabi tutulanların ancak bu tür partilerde yer alabilecekleri, amacın çok değil iyi üyeye sahip olmak olduğu bu nedenle de üye sayısının sınırlı tutulduğu ve böyle partilerde mutlaka bir doktrin bulunduğu gibi bilgilere yer verilmiştir.⁹⁹ Dikta Partisi ile ilgili bilgiler verildikten sonra bunlar Vatan Cephesi oluşumu ile şöyle kıyaslanmıştır: "Şimdi Vatan Cephesi oluşumunu düşününüz. Yeni bir şey mi söylüyor? Bu cephe yolu ile DP'ye katılanlar bir başka rejimin havarileri midirler? Bir siyasi meslek ya da felsefeden söz mü edilmiş? Hayır... Bunlar ... üniformaları içinde caddeleri mi dolaşmışlar? Hücre faaliyetleri, kulak muhabirleri mi teşkilatlandırmışlar? Hayır..." Devamında, iltihak telgraflarının çoğunluğunda DP'nin kalkınma icraatlarının onaylanmasının sebep olarak sunulduğu belirtilmiş ve bu cepheye girmenin iktidar partisi yandaşı olarak

⁹⁶ **BCA**, "Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Ertuğrul Akça Tarafından Yapılan Savunması", 010.09/21. 657.1.96, 31.05.1961.

⁹⁷ **BCA**, "Vatan Cephesi Davası'nda Adnan Menderes'in Ertuğrul Akça Tarafından Yapılan Savunması", 010.09/21. 657.1.96, 31.05.1961.

⁹⁸ **BCA**, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.1, 31.05.1961.

⁹⁹ Örnek olarak Hitlerin Nazi Partisi için ideal üye sayısını yetişkin nüfusun onda biri olarak kabul etmesi verilmiştir. **BCA**, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.2, 31.05.1961.

değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Vatan Cephesi'ne bir milyonun üzerinde kayıt yapıldığı bilgisi verildikten sonra bu oluşumun hedefi, 1957 seçimlerindeki oy kaybının giderilmesi olarak ortaya konulmuştur.

Savunmada özellikle sanatçıların Vatan Cephesi'ne girişleri ile ilgili suçlamalara, şu sözlerle cevap verilmiştir: "...opera şarkıcıları, biçki dikiş kursu açan ev hanımları... Verdi'nin melodileri ve dikiş makinelerinin tarakası ile diktatörlük, bir opera-komik konusu olabilir. Tarih, opera şarkıcılarının partizanlığına dayanan müzikal diktatörlük kayıt etmemiştir. Castro'nun sakallıları, Musolini'nin kara gömleklileri, gamalı haç pazıbentleri taşıyan Hitler delikanlıları ve onları yetiştiren ihtilal partileri ve komiteleri dikta idaresinin nasıl kurulup yaşatıldığıнын misalleridir..."¹⁰⁰ İleri ve Berk savunmalarında, Soruşturma Kurulu ve Başsavcının teşhiste yanlışlıklarını belirtirken Vatan Cephesi faaliyetlerinin uygulamalarında hatalar yapıldığını kabul etmişlerdir. "Vatan Cephesi" adının çok uygun olmadığı, girenlerin radyodan okunmasının ve bazı dairelerde bu nedenle yapılan görev ihmallerinin suç sayılabileceği fakat Vatan Cephesi'nin mahiyetinin asla suç sayılamayacağı savunulmuştur.¹⁰¹

Savunmada "Deliller veya Delilsizlik" başlığı altında, Vatan Cephesi Davası ile ilgili suçlamaların yer aldığı dosyada yer alan bazı tamimler, nutuklar ve benzeri şeylerin ancak bir tarihçinin arşivinde yer alabilecek belgeler olabilecekleri, bir mahkemeyi bağlayacak deliller olarak ise kullanılamayacakları belirtilmiştir. Savunmaya göre dava ile ilgili olarak baskı, tehdit gibi sözcükleri itina ile seçip kullanan ve sanıklardan vasıtasız tehdit gördüklerini ifade etmeyen şahitlerin sözleri ise dikkate alınmamalıydı. "Devrin havası", "şartlar" gibi mücerret ve umumi sözler inandırıcı olmaktan uzaktı çünkü asıl olan şahitlerin hemen hepsi bu iltihaklara ya kendileri talip olmuşlar ya da ilk teklifleri sevinçle kabul etmişlerdi. Burada Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından Vatan Cephesi'ne iltihaklarla ilgili suçlamalara delil olarak sunulan bazı kişilerin ifadelerine yer verilmiştir. Örneğin Şahit Mehmet Adanalı, bozulan işlerini düzeltmek için DP'ye girdiğini açıklamış, bu açıklama Şem'i Ergin tarafından yalanlanmıştı. Mehmet Adanalı, Ergin'in ifadesine itiraz edememiş, kredi alabilme kastı ile kendiliğinden DP'ye girdiği ortaya çıkmıştı. Medeni Berk ise bu kredi işinde partizanca hareket etmeyip hakkı olmayan bir krediyi Mehmet Adanalı'ya temin etmeyerek bu yöndeki iddiaları çürütmüştü. Vehbi Koç'un ifadesine de değinilmiş ve denmiştir ki, Vatan Cephesi'ne girmeyen, on yıllık DP devrinde biri otel 12 yeni sanayi kolunda yeni fabrika kuran birinin ifadesi bizim aleyhimizde değil ancak lehimizde kullanılabilir.¹⁰² Savunmada, iddiaların söylediklerini teyit edici bir tek fiilî konuşma veya imalarının olmadığı hatırlatılarak daha önce

¹⁰⁰ Savunmanın devamında dikta idaresi ile ilgili olarak deniliyor ki, "Dikta idaresi kurmak isteyen siyasi bir iktidar muhalefeti yok etmek ister. Ama bunu karışık ve tatbik imkânı olmayan bir yolla yapmaz. Hitler 30.01.1933'te başvekil olmuştu. 27 Haziran'da Milli Halk Partisi, 4 Temmuz'da Bavyera Halk Partisi, 5 Temmuz'da Katolik Merkez Partisi hem de kendi istekleri ile fesih edildiler. Nihayet 14 Temmuz'da yeni parti kurulması yasaklandı. Hitler 5 ay sonra işte muhalefeti böyle yok etmişti. Peron'dan General Kasım'a kadar tatbik edilen metot budur. İşte muhalefet böyle yok edilir, diktatörlük böyle kurulur, cemi gafilin gürültüsü ile diktatörlük kurulmaz." **BCA**, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.3, 31.05.1961.

¹⁰¹ **BCA**, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.2, 31.05.1961.

¹⁰² **BCA**, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.3, 31.05.1961.

verdikleri savunmalara atıf yapılmış ve Medeni Berk'in teknik bir bakan olarak bu olaylara karışması Başbakanın bazı emirlerini takipten ibarettir denilmiştir. Medeni Berk'in üç yıllık vekilliği döneminde siyasi hiçbir konuşma yapmadığı ve Vatan Cephesi ile iç siyasetin onun meseleleri olmadığını da altı çizilmiştir.¹⁰³

Fakat Medeni Berk'in ifadesinin aleyhinde delil olabilecek 14.10.1959 tarihli bir belge, Yassıada Garnizon Kumandanı Top. Yb. Tarık Güray tarafından 8 Şubat 1961 tarihinde Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanlığına gönderilmiştir.¹⁰⁴ Korur Yapı Kooperatifi ile ilgili DP İstanbul İl Teşkilatı Üyesi ve bu Kooperatifin Başkanı N.Reşat Aykut tarafından dönemin İmar ve İskân Bakanı Medeni Berk'e gönderilen yazıda ortak alınmadığı için kooperatife şikâyetle bulunan Ecvet Ziya Arıca'nın CHP'ye mensup olduğu belirtiliyordu. Yazışmanın devamında kooperatifle Vatan Cephesi arasındaki ilişkiyi gözler önüne seren ifadeler mevcuttur: "...Hâlen asli ortaklarımızla Meşrutiyet Vatan Cephesi'ni açmak üzere hazırlıklara devam eden kooperatifimiz, Sayın Başvekilimizin emir ve arzuları ile rahmetli Muzaffer Ersü'nün de asli ortaklar meyanında olmasını teminin geçen sene Mart ayında idare heyetince karar alınmıştır... Emir ve arzularınıza bizzat itila kesp etmek ve imanla ve Allah'ın inayetiyle yapılmasına gayret sarf ettiğim bu çatı altına bu gibi adamları hiçbir suretle sokmama azminde olduğumuzu saygılarımla arz ederim."¹⁰⁵

Tevfik İleri'nin, Babaeski ve Afyon konuşmalarının Vatan Cephesi ile ilişkilendirilmesinin yanlışlığına dikkat çekilmiş ve burada sadece kısa bir paragrafta Vatan Cephesi'nden söz ettiği belirtilmiştir. "...Türk milletini hangi partiye mensup olursa olsun Türk vatandaşını bu güzel eserlerin muhafazası ve yenilerinin yapılması için birliğe, beraberliğe maddi ve manevi tesanüte çağırıyoruz ve mütesanit bir milleti teşkil ettiği için bu cepheye Vatan Cephesi diyoruz... En muannit muhaliflerimizin bile Allah ile baş başa kaldığı zaman bizim yaptıklarımızla kendilerinin yapmadıklarını mukayese ve muhasebe ederek bize yüreğinden hak vereceğine kani bulunuyoruz..."¹⁰⁶ Savunmada, İleri'nin muhalif vatandaşları iş birliğine çağırma gayesi ile bu sözleri söylediği ve hükümete mensup birisinin bu sözleri söylemesinin onun şanından olduğu ve her şeye kötü diyen bir muhalefete karşı iktidarın iyi demesinin normal karşılanması gerektiği iddia edilmiştir.¹⁰⁷

Savunmada, İleri ve Berk'in Atatürk döneminde okuyan gençler oldukları hatırlatılarak mühendisle bankacıdan diktatör veya diktatör yardımcısı olmaz denilmektedir. Politikacıların zaman zaman sert sözler sarf edebilecekleri belirtilmiş ve delillerin tahlil edilmesinden sonra Başsavcı ve yardımcılarının davadaki son iddialarının hukuki yönden değerlerinin araştırılması istenmiştir. Ayrıca iddianamede çelişkiler olduğu belirtilmiş ve bu çelişkiler şu örneklerle ortaya konulmuştur: "Savunmamızın birinci sayfasındaki ithamlarına

¹⁰³ BCA, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.4, 31.05.1961.

¹⁰⁴ BCA, 010.09/212.657.1.11, 08.02.1961.

¹⁰⁵ BCA, 010.09/212.657.1.12, 08.02.1961.

¹⁰⁶ Tevfik İleri'nin Afyon'da yaptığı, Zafer Gazetesi'nde yayınlanan ve başlığı "Vatan Cephesi de Türk Milletinin Cephesi'dir" olan konuşması delil olarak sunulmuştur. BCA, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.10, 31.05.1961. Babaeski konuşması, **Zafer Gazetesi**, Sayı: 3298, 28.10.1958.

¹⁰⁷ BCA, "Tevfik İleri ve Medeni Berk'in Vatan Cephesi Davası Savunmaları", 010.09/ 212.657.1.5, 31.05.1961.

ilave olarak diyorlar ki, anayasanın tamamının veya bir kısmının tağyiri demek, anayasa müesseselerinden tamamının veya bir kısmının tağyiri veya ilgası demektir. Menderes bu Vatan Cephesi faaliyeti ile birer anayasa esası olan vatandaşın kanun nazarında eşitliği, muhalefetin teminat altında bulunması ve millî hâkimiyet esaslarını tatbikten alıkoymuştur. Şimdi şu iki cümle arasındaki çelişme bile iddialarını çürütmeye yeterlidir. Kendileri anayasa tağyirini tarif ederlerken anayasa müesseselerinden bahsediyorlar. Gerçekten bu bir intaki haktır... İsrarla ferdî hakların anayasa unsuru içine girmediğini söylemekte idik. Bu seferki iddia bizimle birleşmiş olmaktadır. Fakat arkasından bir anayasa esası olan 69. maddenin ihlalini, âdeti bir anayasa müessesesinin tağyiri saymaktadır. Biz anayasa müessesesi tabirini de benimsemiyoruz. Ancak ferdî hakların, objektif hukuk alanına giren bir müessese olmadığı da aşikârdır.”¹⁰⁸ Konuya ilişkin dikkat çekilen bir başka husus 1924 Anayasası’nın demokratik bir teşkilatlanmayı ön göreceği yapıda olmadığı üzerinde durulmasıdır. Buna göre iddia makamının ifade ettiği gibi muhalefet, eski anayasanın teminatı altında bulunamazdı çünkü 1946 yılına kadar muhalefet partileri yoktu, “Parti” kelimesi bile 27 Mayıs 1961 günü kabul edilen Anayasa’da ancak yer alabilmişti.¹⁰⁹

İleri ve Berk’in savunmalarının sonunda Milli Birlik Komitesi’nin 146. maddeyi fiilen vatana ihanet kabul ettiği hatırlatılarak kişi haklarının ihlali veya partilere iltimas sağlamayı vatana ihanet olarak değerlendirmenin hukukta yeri olmadığı belirtiliyor ve ekleniyordu: “Bu bir dava değildir, olsa olsa bir siyasi anlayış ve tutumun muhasebesidir.” Savunma, suç isnadı nedeniyle kesilen tevkif müzakerelerinin geri alınarak sanıkların sorumsuzluğuna karar verilmesi talebi ile tamamlanmıştır.¹¹⁰

Vatan Cephesi Davası’nda suçlanan bir diğer isim olan Refik Koraltan ilk savunmasını 8 Kasım 1960 tarihinde vermiş ve sertleşen siyasi ortama karşı tarafsız veya DP’den daha önce ihraç edilmiş kimselerin DP’ye katılmaları için imkân oluşturulmak amacı ile Vatan Cephesi Ocaklarının açıldığını söylemişti.¹¹¹ Bu davada Koraltan’ın müdafaaları Avukat Burhan Apaydın ve Avukat Ayhan Timurtaş tarafından yapılmıştır. Apaydın’ın yaptığı savunmada, Koraltan’a yöneltilen suçlamalar “15.10.1958 tarihli Zafer Gazetesi’nde yayımlanan Koraltan’ın konuşması,¹¹² HP mensuplarının Vatan Cephesi’ne iltihaklarının sağlanması ve Vatan Cephesi teşkili konusunda Genel Kuruldaki müzakerelere katılması olmak üzere üç ayrı başlık altında toplandığı belirtilmiş ve bu suçlamalar reddedilmiştir. Refik Koraltan’ın hayatı boyunca demokrasi esaslarından ayrılmadığı, hataları olabileceği fakat asla ülke menfaatlerinin aleyhinde suç işlemediği, Apaydın tarafından yapılan müdafaanın ilk cümlelerinin özetidir.¹¹³

¹⁰⁸ **BCA**, “Tevfik İleri ve Medeni Berk’in Vatan Cephesi Davası Savunmaları”, 010.09/ 212.657.1.6, 31.05.1961.

¹⁰⁹ **BCA**, “Tevfik İleri ve Medeni Berk’in Vatan Cephesi Davası Savunmaları”, 010.09/ 212.657.1.6, 31.05.1961.

¹¹⁰ **BCA**, “Tevfik İleri ve Medeni Berk’in Vatan Cephesi Davası Savunmaları”, 010.09/ 212.657.1.9, 31.05.1961.

¹¹¹ **BCA**, “Yüksek Soruşturma Kurulu Vatan Cephesi Davası Kararnamesi”, 010.09 / 212.656.1.47, 22.03.1961.

¹¹² **Zafer Gazetesi**, Sayı: 3285, 15.10.1958.

¹¹³ **BCA**, “Refik Koraltan’ın Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Yazılı Savunması”, 010.09/212.656.1.16, 31.05.1961.

Apaydın ve Timurtaş tarafından yapılan müdafaalarda ilk olarak Koraltan'a, İzmit konuşması nedeniyle yöneltilen suçlamalara cevap verilmiştir. Bu konuşmanın sadece bir cümlesinin alınmak ve geneli ihmal edilmek suretiyle Koraltan'a cezai mesuliyet tayin edilmek istendiği, bunun hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Savunmalarda ileri sürülen suçlamaları çürütmek amacıyla Koraltan'ın İzmit konuşmasına yer verilmiştir. CHP'lileri selamlayarak başladığı bu konuşmada Koraltan, ülkedeki siyasi kargaşanın zararları üzerinde durmuş ve fikir ayrılıkları ne olursa olsun milleti yurdun kalkınması için birliğe davet etmiştir.¹¹⁴ Vatan Cephesi faaliyetleri ile ilgili Koraltan'a yöneltilen ikinci suçlama Hürriyet Partisi mensupları ile görüşerek onları bu cepheye geçmeye ikna etmesi olmuştur. Savunmada, bu suçlamaya kısa ve net cevap verilmiştir: "...Kararnamede bu şahıslarla görüşmenin Cumhuriyetçiliğe veya demokrasi prensiplerine aykırı bir gaye etrafında toplanmak maksadıyla yapıldığı hakkında bir kanıt olmadığı gibi bunu teyit edecek bir delil de mevcut değildir. Siyasi partiler hayatında bir parti mensubunun veya ileri geleninin diğer parti azaları ile veya partisiz kimselerle görüşüp onları kendi partisine celp etmeğe çalışması gayet tabidir."¹¹⁵ Koraltan'a Vatan Cephesi Davası'nda yöneltilen son suçlama DP Genel Kurul Azası olarak bulunması olmuştur. Savunmada "Bu sıfat ve vazifesi kendisi hakkında mücerret itham sebebi olamaz." denilmektedir. Koraltan'ın müdafaasında da diğer savunmalarda olduğu gibi Vatan Cephesi Ocaklarının teşkilinin, DP bünyesi dışında bir hareket olmadığı vurgulanmış ve bu ocakların cumhuriyet ve demokrasi prensiplerine aykırı olarak kurulması mevzuunda Genel Kurulda herhangi bir müzakere yapılmadığı belirtilmiştir.¹¹⁶ Avukat Ayhan Timurtaş tarafından yapılan savunmada ise aynı zamanda TBMM Başkanı olan Refik Koraltan'ın Genel İdare Kurulu toplantılarına pek gitmediği ve Vatan Cephesi'nin Genel Kurulda görüşüldüğüne dair bilgisi olmadığı iddia edilmiştir. Burada siyasi bir slogan olarak kullanılmıştır denilen "Vatan Cephesi" normal bir ocak teşkilatı olarak kabul edilmiş, bu nedenle de Genel Kurulda görüşülmesine gerek olmadığı savunulmuştur.¹¹⁷

Avukat Ayhan Timurtaş, Refik Koraltan'a yöneltilen suçlamaların özellikle İzmit konuşması ve hatıra defterindeki bazı ifadelerle istinaden yapıldığını belirterek savunmasını bu çerçevede yoğunlaştırmıştır. İzmit konuşması her iki müdafaada da benzer şekilde yer almasına rağmen, Refik Koraltan'ın hatıra defterinde yer alan yazılar Avukat Burhan Apaydın'ın savunmasında yer almamıştır. Avukat Ayhan Timurtaş'ın müdafaasında Refik Koraltan'a yönelik suçlamalara delil olarak gösterilen hatıra defterindeki yazı aynen aktarılmıştır: "...30 Ocak 1959- Elbet CHP bilumum her gün yurdun her köşesinde yüzlerce

¹¹⁴ Koraltan halka şöyle sesleniyordu: "...Fikir ayrılıkları ne olursa olsun, Türk milleti dış tehlikeler karşısında yek vücut olarak tarihin her safhasında birleşmeyi bilmiş, çelik kale gibi haysiyet ve şerefini, istikbalini korumak için memleketin müdafaasında neler gösterebileceğini bütün dünyaya ispat etmiştir... Bu nedenle yurdun kalkınmasında gelin birleşelim diyoruz... Bunun için biraz evvel beni selamlayan CHP'li vatandaşları tekrar muhabbetle selamlıyorum..." **BCA**, "Refik Koraltan'ın Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.18, 31.05.1961; **BCA**, "Refik Koraltan'ın Ayhan Timurtaş Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.38, 31.05.1961; **Zafer Gazetesi**, Sayı: 3285, 15.10.1958.

¹¹⁵ **BCA**, "Refik Koraltan'ın Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.18, 31.05.1961.

¹¹⁶ **BCA**, "Refik Koraltan'ın Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.19, 31.05.1961.

¹¹⁷ **BCA**, "Refik Koraltan'ın Ayhan Timurtaş Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.39, 31.05.1961.

bazen binlerce hatta topyekûn DP cephesine iltihaklar devam ediyor. Diğer partiler mesela CMP ve HP çöküntü hâlinde. Şu geçen ay içinde yekunu 200.000'i aşan vatandaş kütlesi DP Vatan Cephesi'nde yer alıyor. Şu veya bu şekilde kızarak partimizden ayrılanlar eski fikir ve ideal yuvalarına dönüyorlar. Manzara millet ve memleket ümit ve sevinç verici. Bunu yıkmak zor..." Savunmada Koraltan'ın diğer siyasi partilere hakaret etmeden sadece mensubu olduğu partisinin genişlemesinden duyduğu memnuniyeti hatıra defterine yansıtmasının son derece normal olduğu vurgulanmıştır.¹¹⁸

Avukat Burhan Apaydın müdafaasında, bu oluşuma kayıt yaptıran vatandaşlarla müvekkili Refik Koraltan'ın aynı durumda olduklarını iddia ederek tüm suçlamaları reddetmiştir. Savunmanın "Netice" başlığı altında yer alan son bölümü "...Refik Koraltan vatandaşlar arasında siyasi kanaat farkları ne olursa olsun daima sevginin ve saygının hâkim olmasını arzulamıştır... Cumhuriyetçiliğe ve demokrasi prensiplerine muhalif bir kanaate sahip olabilmesine imkân yoktur. Yıllara dayanan teşrii faaliyet hayatında Anayasanın kutsiyetine inanmış ve teşrii vazifelerini bu inanç tahtında ifa eylemeye çalışmıştır. Deliller ve kanun hükümleri muvacehesinde tebellür eden masumiyetine binaen hakkında beraat kararı verilmesini Yüksek Heyetinize rica ederim"¹¹⁹ sözleriyle tamamlanmıştır. Avukat Ayhan Timurtaş'ın müdafaasının sonunda da Koraltan'ın, Vatan Cephesi teşkilatının kurulması ile ilgili olduğuna dair bir delil olmadığı belirtilmiş ve beraatı istenmiştir.¹²⁰

Avukat Ayhan Timurtaş'ın müdafaasında Vatan Cephesi tabiri ve mahiyeti de açıklanmıştır. Bu tabirin siyasi bir slogandan ibaret olduğu ve hakikatte bu tabirle DP'nin kast edildiği belirtilmiştir. Diğer partilerin "Güç Birliği", "Garp Cephesi", "Milli Menfaat Cephesi" adlarıyla kurdukları teşkilatlarla kendi teşkilatlarını genişletmek, bünyesini güçlendirmek istemesi gibi Vatan Cephesi'nin amacı da vatandaşların DP'ye girmesini sağlamaktır. Üstelik partilerinden memnun olmayanların, herhangi bir partiye mensup bulunmayanların ve daha önce DP'de olduğu hâlde ayrılanların tekrar DP'ye kazandırılmasında nasıl bir suç unsuru aranabilirdi? Bu durum nasıl oluyor da anayasayı ihlal mahiyetinde bir suç teşkil edebilirdi?¹²¹

3. Vatan Cephesi Davası'nda Yüksek Adalet Divanının Gerekçeli Kararı (21.06.1961)

Yüksek Adalet Divanı, muhalefeti yok etmek, kurulan dikta rejimini devam ettirmek, DP Tüzüğü'ne aykırı olarak demokrasiyi ret ve inkâr etmek amaçları ile Vatan Cephesi'ni kurarak faaliyete geçirmek, ölülere diri göstermek gibi yalanlara yer vermek, yalan yanlış vaatlerde bulunmak, tehdit ve cebir kullanarak vatandaşları Vatan Cephesi'ne dâhil etmek,

¹¹⁸ BCA, "Refik Koraltan'ın Ayhan Timurtaş Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.39, 31.05.1961.

¹¹⁹ BCA, "Refik Koraltan'ın Burhan Apaydın Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.20, 31.05.1961.

¹²⁰ BCA, "Refik Koraltan'ın Ayhan Timurtaş Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.42, 31.05.1961.

¹²¹ BCA, "Refik Koraltan'ın Ayhan Timurtaş Tarafından Yapılan Yazılı Savunması", 010.09/212.656.1.412, 31.05.1961.

örtülü ödenekten bu teşkilata maddi kaynak sağlamak suretiyle Vatan Cephesi Davası'nda 18 sanık hakkında kararını 21.06.1961 tarihinde açıklamıştır.¹²²

Yüksek Adalet Divanı, Yüksek Soruşturma Kurulunun Adnan Menderes'e yönelik muhalefeti yok etmek, dikta rejimi kurmak, örtülü ödenekten Vatan Cephesi'ne maddi destek sağlamak, iltihakların usulsüz yapıldığı gibi iddialarını incelemiştir. Öncelikle Adnan Menderes'in Av. Burhan Apaydın tarafından yapılan ve bir diğer sanık Hüseyin Fırat'ın savunmalarında, Vatan Cephesi Ocaklarının kurulması faaliyetlerinin Başbakanlık görevi ile ilgili olmadığı bu nedenle de davanın Adalet Divanının görevi dışında olduğu iddiasına cevap verilmiştir. Adnan Menderes'in DP Genel Başkanı olmakla birlikte hükümetin de başı olduğuna dikkat çekilmiş ve Yüksek Soruşturma Kurulunun ileri sürdüğü suçlamalarda yer alan faaliyetlerin onun resmî görevi dışında mütalaa edilmesinin söz konusu olamayacağı belirtilerek Adnan Menderes ve Hüseyin Fırat'ın avukatlarının itirazları reddedilmiştir.¹²³ Burhan Ulutan hakkında aynı fiilden dolayı Ankara Toplu Birinci Asliye Ceza Mahkemesinde açılan ve devam etmekte olan bir dava mevcuttu fakat Ulutan hakkında, Etibank DP Ocağı açılışı, Banka personelinin tehdit ederek bu ocağa katılmak zorunda bıraktığı, Banka'dan DP'ye para aktardığı ve bazı ziyafetlerin masraflarını Banka hesabından karşılamak gibi suçlamalarla son tahkikat açılmasına ve bu davanın konusu itibarıyla Ankara Toplu Birinci Asliye Ceza Mahkemesinde devam etmekte olan dava ile birleştirilmesine karar verilmiştir.¹²⁴

Yüksek Adalet Divanı, Adnan Menderes'in bir Vatan Cephesi kurulması fikrini ortaya attığı ve tüm vatandaşları bu cepheye davet ettiği Manisa, Manisa DP İl Kongresi ve Tavşanlı konuşmalarında sarf ettiği "...Bu cephe milletin hizmetinde hiçbir şeyden yılmadan çalışanların karargâhı olacaktır..." sözlerini, 14.02.1960 tarihinde İskenderun'da yaptığı ve "Nifakı ezmek lazım." dediği konuşmasını,¹²⁵ Lüleburgaz konuşmasında muhalefete yönelik "Ehlisalip" benzetmesini; DP teşkilatlarına gönderdiği ve Vatan Cephesi'nin korunması gereği üzerinde durduğu 29 ve 30 Kasım 1958 ve 23.01.1959 tarihli Urfa DP İl Teşkilatına,¹²⁶ 07.09.1959 tarihli DP İl İdare Heyeti Teşkilatlarına¹²⁷ gönderdiği ve "nifak cephesi" diye

¹²² **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.1, 21.06.1961.

¹²³ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.4, 21.06.1961.

¹²⁴ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.5, 21.06.1961.

¹²⁵ Adnan Menderes bu konuşmada muhalefeti, Irak ihtilalını istismarla suçlamış ve Vatan Cephesi'ne kayıt yaptıranların sayısının bir milyonu aştığını söylemiştir. **Zafer Gazetesi**, Sayı: 3740, 15.02.1960; **Milliyet Gazetesi**, 15.02.1960; **Cumhuriyet Gazetesi**, 15.02.1960; **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.8, 21.06.1961.

¹²⁶ Bu yazıda Adnan Menderes'in, "Vatan Cephesi'ne iltihaklar Cenabı Hakka şükür 230 bini bulmuştur. Bunların %95'inin muhalif partilerden iltihak ettikleri nazarı dikkate alınacak olursa hadisenin ehemmiyeti bir kat daha meydana çıkmış olur... Vilayetinizin 3029 rakamı ile önde giden vilayetlerle kıyas edildiği takdirde çok geride kalmış olmasını üzümlere belirtmek mecburiyetini his etmekteyiz..." sözleri ile amacının Vatan Cephesini genişletmek olduğu vurgulanmıştır. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.7, 21.06.1961.

¹²⁷ Bu tamimde DP Genel İdare Kurulunun Adnan Menderes başkanlığında yaptığı toplantıda Vatan Cephesi Ocaklarının partiyi ikiye böldüğü ve eski partililerle yeniler arasında problem olmadığı belirtilmiştir. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.7, 21.06.1961.

adlandırdığı muhalefetin hızını kesmek için vatandaşları Vatan Cephesi'ne çağırdığı 17.02.1960 tarihli tamimlerini Menderes'in suçlu olduğunu gösteren deliller olarak değerlendirmiştir.¹²⁸

Yüksek Soruşturma Kurulunun kararnamesinde yer alan Refik Koraltan'ın tüm vatandaşların topluluk hâlinde Vatan Cephesi'nde birleşmeleri gerektiğini söylediği 15.10.1958 tarihli İzmit konuşması ve hatıra defterinde muhalefetten istifa edenlerin DP'ye geçmesinden duyduğu memnuniyeti dile getirdiği satırlar, onun suçlanması için yeterli görülmüştür.¹²⁹ Tevfik İleri'nin iktidarı 2000 yılına kadar sigorta ettiklerini söylemesi, 27.11.1958 tarihinde Afyon'da Vatan Cephesi ile ilgili "...Tüm vatandaşları birliğe çağırıyoruz... Bu cepheye Vatan Cephesi diyoruz... Vatan Cephesi sizin cephenizdir..." sözleri ve Babaeski konuşmasında tüm vatandaşları Vatan Cephesi'ne katılmaya çağırması teşvik olarak değerlendirilmiştir.¹³⁰

Remzi Birand'a Tunceli DP İl Başkanı Avukat Yusuf Doğan ve Sivas DP İl Başkanı Rifat Öçten tarafından 18.12.1959 tarihinde Vatan Cephesi'ne bu illerden katılımlarla ilgili çekilen telgraflar; Samet Ağaoğlu'nun 23.08.1959 tarihinde DP Fatih İlçe Kongresi'nde "...Vatan Cephesi DP ideallerini yeni kabul edenlerin cephesidir... Burası ümit tezgâhıdır... Ümit tezgâhına siz de geliniz..." şeklindeki konuşması suç unsuru olarak kabul edilmiştir.¹³¹ Atif Benderlioğlu'nun 01.12.1958 tarihinde Isparta'da yaptığı konuşmada sarf ettiği "...Bana göre Türk matbuatının yeri Vatan Cephesi'nde olanların yanındır..." ve 29.12.1958 tarihli Zafer Gazetesi'nde yayımlanan bir konuşmasında "...Bizim kalkınmamız yeni bir Millî Mücadeledir... İşte Vatan Cephesi dediğimiz budur ve onu baltalamaya hiç kimsenin hakkı yoktur... Müşterek eserlerimizi korumak için tüm vatandaşlarımızın Vatan Cephesi'ne iltihakını bekliyoruz..." şeklindeki sözleri onun aleyhinde delil olarak gösterilmiştir.¹³² Sanıklardan eski Etibank Genel Müdürü Burhan Ulutan ise DP teşkilatlarına Banka hesabından maddi yardımlarda bulunduğu gerekçesi ile suçlanmıştır.¹³³

Yüksek Adalet Divanı sanıklar hakkındaki deliller ve suçlamalardan sonra şahitlerin ifadelerini değerlendirmiştir. Odalar Birliği eski Umumi Kâtibi Cihan İren, Bursa DP İl Başkanı Hayri Terzioğlu'nun Adnan Menderes'in isteği üzerine her gün arayarak DP'ye girmesi için kendisine baskı yaptığını bu nedenle görevinden istifa etmek zorunda kaldığını; Tarsus'ta fabrikatör Sadi Eliyeşil, Adnan Menderes başta olmak üzere DP ileri gelenlerinin

¹²⁸ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.6, 21.06.1961.

¹²⁹ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.8, 21.06.1961.

¹³⁰ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.9, 21.06.1961.

¹³¹ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.9, 21.06.1961.

¹³² **Zafer Gazetesi**, Sayı: 3360, 29.12.1958; **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.10, 21.06.1961.

¹³³ Suçlamada Burhan Ulutan, Banka kasasından DP teşkilatına 50.600 lira para yardımında bulunmak, Eti DP Ocağı'nda verilen akşam yemeğine ait 1051,44 kuruş ve İstanbul eski Belediye Başkanı Kemal Aygün ve beraberindekilerin Ankara Etibank tesislerinde 13714 lira tutarındaki masrafları Etibank hesabından ödemekle itham edilmiştir. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.10, 21.06.1961.

sürekli kendisini arayarak DP'ye girmesi için baskı yaptıklarını; Kırşehir eski Belediye Başkanı Adnan Menderes'in Kırşehir'i ziyaretinde CMP'den istifa ederek DP'ye geçmesi için kendisine ısrar edilerek tazyikte bulunulduğunu söylemişlerdir.¹³⁴

Vehbi Koç 1954 yılından itibaren DP'ye geçmesi için ısrar edildiğini ve 1960 yılına gelindiğinde baskılardan dolayı CHP'den istifa ettiğini, Manisalı tüccarlardan Mehmet Adanalı kredi alması için Medeni Berk tarafından DP'ye geçmesi yönünde baskılar yapıldığını,¹³⁵ Dr. Mustafa Erdem Hilton'da yapılan toplantıda Mükerrer Sarol'un Vatan Cephesi'ni bir tecrübe tüpüne benzettiğini, Ankara ve İstanbul Belediyesinin bazı çalışanları Dilaver Argun ve Kemal Aygün tarafından DP'ye girmeleri için baskı yapıldığını,¹³⁶ Zeki Kılıç ve Faruk Gerçeker ikamet ettikleri Etiler'in yol, su ve elektriğe kavuşması için DP'ye geçtiklerini, Hasan Erim Üsküdar'da bir Vatan Cephesi ocağı açması için DP İl İdare Kurulunda çalışan Nihat Bozkurt tarafından kendisine 75.000 liralık karşılıksız çek verildiğini, Arif Kirazlı Zeytinburnu'nda açılan Vatan Cephesi Ocağı'nın kerestelerinin Belediye deposundan temin edildiğini, Akşehirli nakliyecisi Hikmet Dayıoğlu ve Ömer Büyüksulu Akşehir'in il olması için DP'ye geçtiklerini, Karaman'ın Çoğlu köyünden Hüseyin Yakarşımşek CHP'li olduğunu ve kendisi ile birlikte 120 arkadaşının DP'ye geçtiklerine dair telgraftan haberdar olmadığını söylemişlerdir.¹³⁷

Şahit olarak ayrıca eski Sümerbank Umum Müdürü Selahattin Akyol'un, eski Dil Tarih Coğrafya Fakültesi profesörlerinden Emin Bilgiç ve Hasan Eren'in, Ankara Sümerbank Ulus Mağazası yönetici ve çalışanları, Ankara eski opera sanatçılarından Hüsamettin Ünder'in,¹³⁸ Bergama'da oto tamircisi Enver Temel'in,¹³⁹ Etibank çalışanlarından Hikmet Atamer, Sadi Başak, Mithat Gültekin, Mahmure Tümer, Sebahattin Akınöz'ünün ifadelerine yer verilmiştir.

Yüksek Adalet Divanı tarafından "Sanıkların Savunmaları" başlığı altında yapılan ilk değerlendirmede bütün sanıkların ve müdafilerinin Vatan Cephesi tabirini, muhalefetin güç birliğine karşı bir slogan olduğunda ısrarcı oldukları, siyasi partilerin zaman zaman bu tür cepheleşme faaliyetlerinde bulunabileceğini iddia ettikleri ve bu iddialarını yabancı memleketlerden örnekler vererek pekiştirmeye çalıştıkları ifade edilmiştir. Savunmalarda dikta

¹³⁴ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.11, 21.06.1961.

¹³⁵ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.12, 21.06.1961.

¹³⁶ Bu iddialar Yüksek Soruşturma Kurulunun kararnamesi başlığı altında ayrıntısı ile verilmiştir. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.13, 21.06.1961; **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.14, 21.06.1961.

¹³⁷ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.16, 21.06.1961; **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.19, 21.06.1961.

¹³⁸ Hüsamettin Ünder, Devlet Operasında bazı huzursuzluklar olduğunu, bazı ihtiyaçların temin edilmediğini ve Mehmet Akın'ı gördüğünü, Mehmet Akın'ın DP'ye girmelri halinde konu ile ilgilenme sözü verdiğini söylemiştir. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.17, 21.06.1961.

¹³⁹ Temel, dokuma fabrikasında çalışırken Vatan Cephesi'ne girmedığı için işine son verildiğini ileri sürmüştür. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.18, 21.06.1961.

rejimi kurmak yönündeki iddiaların reddedildiği ve TCK'nin 141 ve 146. maddelerine göre davanın değerlendirilemeyeceğinin vurgulandığı belirtilmiştir.¹⁴⁰

Bu girişin ardından Refik Koraltan, Medeni Berk, Tevfik İleri, Sebati Ataman, Hadi Hüsman, Mükerrerem Sarol, Remzi Birand, Samet Ağaoğlu, Atıf Benderlioğlu, Kamil Gündeş, Hüseyin Fırat, Mustafa Zeren, Rıfki Salim Burçak, Rauf Onursal, Emin Kalafat, Sıtkı Yırcalı ve Celal Ramazanoğlu, Dilaver Argun, Kemal Aygün, Mehmet Akın ve Burhan Ulutan'ın ifadelerinden bazı bölümlere yer verilmiştir. Bunların genelinde Vatan Cephesi Ocakları ile ilgilerinin bulunmadığı, Vatan Cephesi konusunun Genel İdare Kurulunda görüşülmediği ve menfaat sağlamak, tehdit etmek gibi iddiaların reddedildiğine dair ifadeler mevcuttur.¹⁴¹

İddialar, şahitler ve savunmalardan örnekler verildikten sonra Yüksek Adalet Divanı tarafından, "Vatan Cephesi'nin Mahiyeti-Delillerin Tahlil ve Münakaşası" başlığı altında yer alan bölümde dava ile ilgili değerlendirme yapılmıştır. Burada yapılan ilk tahlil, Demokrat Parti'nin 1946 ila 1950 arasında muhalefette bulunduğu dönemdeki demokrasi anlayışının iktidara geldikten sonra değiştiği olmuştur. Değerlendirmeye göre DP iktidarı döneminde vatandaşlar siyasi tercihlerinden dolayı cezalandırılmış, basına baskılar arttırılmış, muhalefeti susturmak için Vatan Cephesi kurulmuştur.

Adnan Menderes, Manisa'da yaptığı konuşma ile kurulan Vatan Cephesi sayesinde halk birbirine düşman iki cepheye ayırmış ve yaptığı konuşmalar, teşkilatlarına gönderdiği tamimler ile Vatan Cephesi'nin genişletilmesine bilhassa önem vermişti. Yüksek Adalet Divanı, Vatan Cephesi ile halkın dinî ve manevi duygularının istismar edildiği görüşündeydi ve bu görüşünü Adnan Menderes ile Samet Ağaoğlu'nun konuşmalarından bazı örnekler vererek desteklemeye çalışmıştır: "...Sanık Adnan Menderes ile DP idarecilerinin bilhassa Irak'ta vukua gelen ihtilaldan sonra vehim hatta korku içine gömüldükleri, bu psikoz içinde her şeyi göze alarak halkın dinî hislerinden istifadeye kalkıştıkları müşahede edilmektedir..." Sanık Menderes muhalefeti "ehlisalip cephesi" diye ithamdan çekinmemiş, haçlılar ordusunun Anadolu'ya saldırarak Müslüman Türkleri kılıçtan geçirmeleri ve memleketi yakıp yıkmalarından dolayı kuşaktan kuşağa kalplerde yaşayan acı duyguları muhalefet partilerinin üzerine çekmekte bile tereddüt göstermemiştir..."¹⁴² Bir diğer sanık Samet Ağaoğlu'nun ise 23.08.1959 tarihinde Mevlana ile bağlantı kurarak tüm vatandaşları DP'ye çağırdığı Fatih DP İlçe Kongresinde yaptığı konuşma ile halkın dinî duygularından Vatan Cephesi namına faydalanmaya çalıştığı belirtilmiştir.

Yüksek Adalet Divanı, Vatan Cephesi'nin genişletilerek Devlet idaresinin tek cephe ve onun liderleri tarafından yürütülmesinin amaçlandığını ve bunun için başvurulmuş tedbirleri şöyle sıralamıştır: Adnan Menderes, tamimleri ile tarafsız veya diğer parti taraftarlarının bu cepheye geçirilmelerini istemiş, Vatan Cephesi'ne katılımların milyonları aştığını söyleyerek dikkatleri bu cepheye yoğunlaştırmıştır. Vatan Cephesi'nin masraflarının büyük kısmı, tespit edilebilen rakamlara göre 149.000 kusura lirası, örtülü ödenekten karşılanmıştır. Tarafsız

¹⁴⁰ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.21, 21.06.1961.

¹⁴¹ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.23, 21.06.1961.

¹⁴² **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.25, 21.06.1961.

kalması gereken Devlet Radyosu, Vatan Cephesi hizmetinde kullanılmış ve yaklaşık 14 milyon liralık zarara uğratılmıştır.¹⁴³ Vatan Cephesi teşkilatı kuran bazı kimselere örtülü ödenekten kaynak aktarılmıştır.¹⁴⁴ Adnan Menderes, Vatan Cephesi propagandasını yapması için Necip Fazıl Kısakürek'e örtülü ödenekten 147.000 lira para yardımında bulunmuş ve Kısakürek'in kesinleşmiş mahkûmiyet kararı nedeniyle yakalatıldığı için Ankara Valisi Dilaver Argun'u azarlamıştır.¹⁴⁵ Burada yapılan değerlendirmede "...sırf Vatan Cephesi'nin propagandasını yapmış olmasından dolayı Necip Fazıl Kısakürek hakkında kesinleşmiş mahkeme hükmünün infazını bile geri bıraktırmaya uğraşması Vatan Cephesi'nin maksadını izah bakımından ehemmiyete haiz görülmüştür." denilmektedir.¹⁴⁶ Adnan Menderes Ankara ve İstanbul Belediyeleri başta olmak üzere, Sümerbank ve Etibank Genel Müdürlükleri gibi etki alanı geniş olan müesseselerin başlarına partizan kişileri getirmiştir. Vatandaşlar, hizmetlerden yararlanabilmek amacı ile Vatan Cephesi Ocakları kurup Menderes'e telgraf çekmek mecburiyetinde bırakılmışlardır. Şahitlerin ifadeleri temel alınarak piyasada tutulmuş olan çeşitli meslek erbabından olan kimseler, baskılarla DP'ye geçmeye zorlanmışlardır. DP Genel İdare Kurulu Üyesi Remzi Birand, Vatan Cephesi faaliyetleri için Adnan Menderes tarafından görevlendirilmiştir. Vatan Cephesi'ne katılımlarla ilgili abartılı rakamsal verilerle hayatta olmayan kimselerin isimleri radyodan okunarak vatandaşlar üzerinde psikolojik bir baskı kurulmuştur.¹⁴⁷

Yüksek Adalet Divanı tarafından DP Genel İdare Kurulu üyesi olan bazı sanıkların¹⁴⁸, Vatan Cephesi meselesinin Genel İdare Kurulunda görüşülmediği şeklindeki sözleri ve Adnan Menderes'in Genel Başkan sıfatı ile bu konuda yayımladığı tamimlerden haberdar olmadıkları yönündeki savunmaları inandırıcı bulunmamıştır. Nitekim Adnan Menderes tarafından Urfa DP İl Teşkilatına gönderilen 23.01.1959 tarihli tamimde Vatan Cephesi konusunun Genel Kurulda görüşüldüğü belirtilmiş, böylece bu iddialar geçersiz kılınmıştır.¹⁴⁹ Yüksek Adalet Divanının görüşüne göre Vatan Cephesi, Demokrat Parti dışında bir oluşumdur. Burada Adnan Menderes tarafından 07.09.1959 tarihinde yayımlanan ve DP ile Vatan Cephesi Ocaklarının

¹⁴³ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.26, 21.06.1961.

¹⁴⁴ Tekirdağ'da Hüseyin Ürgen adlı şahsa örtülü ödenekten 10.000 lira verildiği ve Adnan Menderes ile Medeni Berk'in tesirleri ile bu kişiye İş Bankası'ndan 20.000 lira kredi açıldığı, yine verilen bir emirle Pınarhisar'da üç cipin emrine verildiği banka kayıtlarından ortaya çıktığı belirtilmiştir. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.27, 21.06.1961.

¹⁴⁵ Bu durum Dilaver Argun'un ifadesinde de yer almıştır. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.27, 21.06.1961.

¹⁴⁶ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.27, 21.06.1961.

¹⁴⁷ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.28, 21.06.1961.

¹⁴⁸ Samet Ağaoğlu, Atif Benderlioğlu, Kamil Gündeş, Hüseyin Fırat, Mustafa Zeren, Rıfki Selim Burçak, Rauf Onursal, Emin Kalafât, Sıtkı Yırcalı, Celal Ramazanoğlu. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.29, 21.06.1961.

¹⁴⁹ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.30, 21.06.1961.

aynı olduklarını açıkladığı tamime de yer verilmiş fakat Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi'nin ayrı bir oluşum olduğu yönündeki görüşü değişmemiştir.¹⁵⁰

Remzi Birand'ın Vatan Cephesi Ocaklarının kuruluşu ile bizzat meşgul olduğu, Samet Ağaoğlu ve Atif Benderlioğlu'nun da yaptıkları konuşmalarda Vatan Cephesi'nin propagandasını yaptıkları; Refik Koraltan'ın Vatan Cephesi'ni desteklediği, İzmit konuşmasında bu ocakların propagandasını yaptığı ve hatıra defterine Vatan Cephesi'nden beslediği büyük ümitleri naklettiği belirtilmiştir. Başbakan Yardımcısı Medeni Berk'in partizanca hareket edip makamının gücünü kullanarak vatandaşların Vatan Cephesi'ne geçmeleri için gayret sarf ettiğine¹⁵¹ ve Tekirdağ'da CMP'ye mensup partililerin DP'ye geçmeleri için örtülü ödenekten para aktardığına; Tevfik İleri'nin 27.10.1958 tarihinde Babaeski'de, 27.11.1958 tarihinde Afyon konuşmalarında Vatan Cephesi'nin propagandasını yaptığına; Dilaver Argun'un Ankara Belediyesine bağlı müesseselerin müdürleri aracılığı ile Vatan Cephesi'ne geçmeleri için çalışanlara baskı uyguladığına; Kemal Aygün'ün İstanbul DP İl Başkanlığına tayini sonrası İstanbul Belediyesinin adeta Demokrat Parti'nin bir karargâhı hâline getirildiğine, Mehmet Akın'ın Ankara DP İl Başkanlığına getirilmesi ile Sümerbank'a bağlı müessese ve mağazalarda geniş bir parti faaliyeti başlatıldığına, Vatan Cephesi'ne üye kayıt ettirmek için her yola başvurulduğuna, opera sanatçıları başta olmak üzere bazı üniversite profesörlerinin arzularının yerine getirilmesi suretiyle Vatan Cephesi'ne üye yapıldıklarına¹⁵², Burhan Ulutan'ın şahitlerin ifadesine göre müfrit bir partizan olduğuna ve Etibank'ta parti faaliyetlerini ön plana çıkarttığına¹⁵³ kanaat getirilmiştir.

Sanıklarla ilgili ayrı ayrı mütalaalar yapıldıktan sonra, deliller göz önüne alınarak sanıkların savunmalarında ileri sürülen hususlar uygun bulunmamış ve sanıkların hareketlerinin Anayasa'yı ihlal suçunun maddi vakasını teşkil ettiği belirtilmiştir. Sanıklardan Sebati Ataman, 19.12.1958 tarihinde bir tamimle memurların ve devlet görevlilerinin siyasi partilere üye olmalarının yolunun açıldığını belirtmiş fakat bu tamimin Vatan Cephesi ile ilgisi bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Sanıklardan Hadi Hüsman'ın kendisine başvuran bazı kimselerin mensubu olduğu DP'ye kayıt yaptırılması için tavassutta bulunması ve Mükerrer Sarol'un Hilton Oteli'nde doktorlarla yaptığı bir konuşmada "tüp" benzetmesi suç unsuru olarak değerlendirilmemiştir. Ayrıca bu sanıkların Vatan Cephesi teşkilatının kurulması ve faaliyetleri ile ilgileri hakkında başka bir delil elde edilemediği belirtilmiştir.¹⁵⁴

Yüksek Adalet Divanı tarafından 21.06.1961 tarihinde verilen nihai karar iki maddeden oluşmaktadır. Buna göre esas numarası 961/7 ve karar numarası 961/9 olan davada,

¹⁵⁰ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.30, 21.06.1961.

¹⁵¹ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.30, 21.06.1961.

¹⁵² **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.33, 21.06.1961.

¹⁵³ **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.34, 21.06.1961.

¹⁵⁴ Bu kararın altında Yüksek Adalet Divanı Başkanı Salim Başol; üyeler Selman Yörük, Rıza Tunç, Abdullah Üner, Hasan Gürsel, Mehmet Çokgüler, Vasfi Göksu, Hıfzı Tüs, Ali Doğan Tarhan'ın imzaları vardır. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/223.693.2.35, 21.06.1961.

tevkif sebepleri ortadan kalktığı için Sebati Ataman, Hadi Hüsman ve Mükerrerem Sarol'un Vatan Cephesi Davası nedeniyle haklarında verilen tevkif müzakerelerinin geri alınmasına ve bu davanın 960/1 numaralı Anayasa'ya İhlal Davası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.¹⁵⁵

Sonuç

Vatan Cephesi Davası'nda, bu oluşumun DP'den ayrı ve kanun dışı müstakil bir teşekkül olduğu, doğuşunun tescil edilmediği, hukuki temelleri olmadığı, amacının ise muhalefeti ve ülkede demokratik düzeni yok ettikten sonra Anayasa dışında bir iktidar sağlamak olduğu şeklindeki iddialar sanıklara yöneltilen belli başlı suçlamalardır. Sanıklara yöneltilen örtülü ödenekten Vatan Cephesi Ocaklarına maddi kaynak aktarıldığı¹⁵⁶, haberleri olmadan isimlerinin Vatan Cephesi listelerinde yer alan vatandaşlar olduğu¹⁵⁷ gibi suçlamalarla ilgili belge ve bilgiler mevcuttur.

Vatan Cephesi'nin ülkeyi iki kampa ayırdığı, hayatta olmayan kişilerin isimlerinin bu cepheye kayıt ettirildiği gibi suçlamalarının gerçeklik payı olmakla birlikte, bazı şahitlerin ifadelerinin dönemin şartlarına göre hareket amacı taşıdığı kanaatindeyiz. Bu hareket tarzına Devlet Opera ve Balesi sanatçılarının gizlice Vatan Cephesi'ne girdikten sonra, yabancı bir müzik şefi ihtiyacı için isimlerini radyodan açıklamak zorunda kaldıkları şeklindeki ifadeleri örnek olarak verilebilir. Çünkü DP iktidarının başlangıcından itibaren Devlet Opera ve Balesi bünyesinde birçok yabancı uzmanın çalıştırılmasına yönelik zaten kararlar alınmakta ve özellikle Alman, İtalyan ve İngiliz kökenli olan bu uzmanlar Devlet Opera ve Balesi'nde görev yapmaktaydılar.¹⁵⁸

¹⁵⁵ İki maddelik kararın altında imzası bulunanlar: Başkan Abdullah Üner; üyeler Rıza Tunç, Hıfzı Tüs, Hasan Gürsel, Cahit Özden, Adil Saral, Vasfi Göksu, Nahit Hatipoğlu, Mehmet Çokgüler. **BCA**, "Yüksek Adalet Divanının Vatan Cephesi Davası'nda Gerekçeli Kararı", 010.09/ 223.693.2.36, 21.06.1961.

¹⁵⁶ Vatan Cephesi Davası'nda özellikle Adnan Menderes' e yöneltilen suçlama, örtülü ödenekten Demokrat Parti teşkilatlarına kaynak aktarıldığı iddiaları idi. Adnan Menderes müdafaalarında bunu reddetmiştir. Fakat örtülü ödenek dosyasından çıkartılan iki belge Adnan Menderes'in savunmasına ters düşmektedir. Bu belgelerden birincisinde çeşitli ocaklara avans veya İş Bankası yolu ile örtülü ödenekten 47.999.05, ikincisinde ise 111.010.00 liralık maddi yardımlarda bulunulduğu tespit edilmiştir. **BCA**, "DP'ye Yapılan Yardım ve Parti Çalışmaları İçin hesaplar", 010.09/ 220.681.4.1; **BCA**, "DP'ye Yapılan Yardım ve Parti Çalışmaları İçin hesaplar", 010.09/ 220.681.4.2.

¹⁵⁷ 1958 yılının Kasım ayında Yalı Mahallesi'nden 62 aile reisinin CHP'den istifa ederek DP'ye kayıt yaptırarak Doğu Gazetesi'nin 5 Kasım tarihli yayınında belirtilmiş ve bu kişilerin isim listesi verilmiştir. **Doğu Gazetesi**, Sayı: 1269, 05.11.1958; Fakat aynı gazetenin 11 Kasım tarihli yayınında Yalı Mahallesi CHP Ocak Başkanı Mehmet Tomruoğlu tarafından "Doğu Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne" başlığı ile bu konuya ilişkin tezkir yayımlanmıştır. **Doğu Gazetesi**, Sayı: 1274, 11.11.1958.

¹⁵⁸ Devlet tiyatrosu bünyesinde yabancı uzmanların çalıştırılmasına dair DP döneminde birçok karar alınmıştır. İki örnek: 29.11.1955 tarihinde 9 yabancı uzmanın Devlet Tiyatrosu Opera Orkestrası'nda çalıştırılması kararı alınmıştır. **BCA**, 30.18.1.2/ 141.102.12, 29.11.1955; 3.9.1956 tarihinde Alman Ruth Michaelis'in Devlet Tiyatrosu İstanbul Opera Stüdyosunda Koro Şefi olarak çalıştırılmasına karar verilmiştir. **BCA**, 30.18.1.2/ 144.75.5, 03.09.1956.

Vatan Cephesi'ne menfaat sağlama belki zorlamalarla katılımların olduğu gerçeğini idrak etmekle birlikte iltihaklarla ilgili Adnan Menderes'e çekilen birçok telgrafın ortak noktasını, CHP ve muhalefetin faaliyetlerinin yıkıcı olarak görülmesi ve Demokrat Parti'nin Türkiye'ye hizmet etmek amacı ile mücadele verdiğinin düşünülmesi oluşturmuştur.¹⁵⁹ Bu davada çoğunluğun çektiği bu gibi telgraflar dikkate alınmamıştır. Ayrıca Vatan Cephesi Davası ile ilgili iddianame, kararname ve kararda sadece Vatan Cephesi girişimi değil, savunmalarda belirtildiği gibi muhalefetin cepheleşme girişimlerinin de özellikle 1957 yılından sonra Türkiye'de meydana gelen siyasi kaos ve cepheleşmede hatırı sayılır etkisi olduğu görmezden gelinmiştir.

Yüksek Adalet Divanının, Vatan Cephesi Davası'nda kararını sanıkların savunmalarından ziyade Yüksek Soruşturma Kurulunun kararnameyi doğrultusunda vermiştir. Sanıkların savunmalarının odak noktasını oluşturan Vatan Cephesi'nin muhalefetin güç birliğine karşı bir hamle olduğu ve siyasi hayatta cepheleşmenin demokrasiye aykırı bir durum teşkil etmediği şeklindeki iddialar ve buna dayanılarak yabancı memleketlerden verilen örnekler dikkate alınmaya değer görülmemiştir. Bunun yanında Vatan Cephesi'nin sadece bir slogan olduğu ve Demokrat Parti dışında bir oluşum olmadığı iddia edildiği sanıkların savunmalarının aksine Vatan Cephesi, Demokrat Parti'den ayrı bir oluşum olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak Vatan Cephesi girişiminin, Demokrat Parti iktidarının 27 Mayıs Darbesi'ne gidiş sürecinde en büyük hatalarından birisi olduğu söylenebilir. Her ne kadar muhalefetin de benzer cepheleşme faaliyetlerinde bulunduğu gerçeği ortada olsa bile bunların, iktidarın tüm gücünü elinde bulunduran Demokrat Parti'nin Vatan Cephesi girişimi ile eşit şartlarda demokratik bir mücadele verdiği iddia edilemez. İktidar bu dönemde başta radyo olmak üzere Devlet'in tüm imkânlarını kullanmış, aleyhte yayın yapan basın susturulmuştur fakat bunun karşısında ortamı daha çok gerginleşmesinden medet uman rant sağlayan bir muhalefet anlayışı olduğu da bir gerçektir. Neticede halkın seçtiği bir iktidarı zor kullanarak değiştiren 27 Mayıs Darbesi'nden sonra, bu iktidar mensuplarının yargılandığı Vatan Cephesi Davası'nda, askerî ve olağanüstü bir mahkemenin kararının da yapısına uygun olduğunu söyleyebiliriz.

¹⁵⁹ Örnek 1: "Kurmuş olduğunuz Vatan Cephesine köyümüzdeki bütün teşkilatımızla iltihak ettik. Bizleri her gün tevziatla oyalayanların memlekete zararlı olduklarını artık anlamış bulunuyoruz ve hükümet yolunda gece gündüz durmadan çalışan DP iktidarına yeni bir imanla destek olmaya azmettik. Azmimizde ve hürmetimizde bütün kalbimizle izinizi takip edeceğimizden derin bağlılığımızı saygılarımızla arz ederiz." *BCA*, 010.09/ 217.674.1, 17.12.1958, s.184; Örnek 2: "Bizler... Halk Partisi'nin mensubu iken gaflet içinde bulunduğumuzu ancak şimdi anlamış bulunuyoruz. Nurlu irşatlarımız bütün Müslüman Türkleri zat-ı âlilerine ve Demokrat Parti'ye gönülden bağlamıştır... Zulüm ve fitne ocağı Halk Partisi'nden istifa ettik keyfiyeti yüksek itilamıza arz eder radyodan neşrini dileriz. Uzun müddet Halk Parti'de bulunmanın acı ve ızdırabını hâlâ hissederken bu tefrika ocağından ayrıldığımız için bahtiyarız...". *BCA*, 010.09/ 217.674.1, 10.02.1959, s.181.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*

Cumhuriyet gazetesi

Doğu Gazetesi

Milliyet gazetesi

Yeni Gün Gazetesi

Zafer Gazetesi

ARSLAN, Zehra, **Demokrat Parti Döneminde Trabzon (1950-1960)**, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kasım 2011.

BAYTAL, Yaşar, "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 40, Kasım 2007, s. 554.

* Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nden kullandığımız belgeler metin içerisindeki dipnotlarda verilmiştir.